

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Olympiáda dětí a mládeže: analýza časových řad sportovních výkonů žáků
prvních tříd základních škol

Children and Youth Olympics: Analysis of time series of first-grade pupils'
sports performance

Bc. Simona Hedbávná

Vedoucí práce: Doc. RNDr. PhDr. Hana Voňková, Ph.D. et Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy
a střední školy pedagogika – výchova ke zdraví

2018

Odevzdáním této diplomové práce na téma Olympiáda dětí a mládeže: analýza časových řad sportovních výkonů žáků prvních tříd základních škol potvrzuji, že jsem ji vypracoval/a pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Brandýse nad Labem 10. 5. 2018

Ráda bych poděkovala Doc. RNDr. PhDr. Haně Voňkové, Ph.D. et Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a odborný dohled. Děkuji také mému otci za organizaci Olympiád dětí a mládeže 1. ročníků a manželovi za podporu po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Diplomová práce nazvaná *Olympiáda dětí a mládeže: analýza časových řad sportovních výkonů žáků prvních tříd základních škol* řeší význam pohybové aktivity žáků mladšího školního věku. Cílem práce je popsat současný stav pohybové gramotnosti dětí uváděné v odborné literatuře a tyto teze porovnat s naměřenými výkony pohybových schopností žáků prvních ročníků základních škol. Práce je zaměřena na popis projektu Českého olympijského výboru Olympiáda dětí a mládeže a z něj vycházející ojedinělé sportovní akce: Olympiády dětí a mládeže 1. ročníků Velké Opatovice. V textu je zpracován význam sportu, tělesné a olympijské výchovy a její zapracování do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Výzkumná část práce obsahuje analýzu sportovních výkonů nejmladších žáků základních škol. Předkládá zpracovaná data z výsledkových listin Olympiády 1. ročníků v podobě lineárních trendů sportovních výsledků mezi lety 2000 – 2017 v disciplínách běh na 50 a 400 metrů, hod kriketovým míčkem a skok do dálky z místa. Výzkumným šetřením byla zjištěna zlepšující se tendence v bězích, tedy v rychlostních a vytrvalostních schopnostech dětí. Postupné zhoršování bylo naopak prokázáno ve schopnostech silových, hodu kriketovým míčkem a skoku z místa do dálky. Dle provedené analýzy ke zhoršujícím se trendům přispívají spíše žáci z menších měst a obcí. Naopak zlepšující se tendence byla prokázána u žáků z větších měst.

KLÍČOVÁ SLOVA

pohybová aktivita, pohybová inaktivita, Olympiáda dětí a mládeže, mladší školní věk, životní styl, zdraví

ABSTRACT

The thesis called *Children and Youth Olympics: Analysis of time series of first-grade pupils' sports performance* deals with the importance of physical activities of junior pupils attending elementary schools. The aim of this thesis is to describe the current status of children's physical capability as it is reported in professional literature. The data found there are compared with the children's physical ability performance measured in the case of the first-grade pupils at elementary schools. The thesis is focused on describing the Czech Olympic Committee project which is called Children and Youth Olympics. A unique sports event is derived from it – Velké Opatovice First-Grade Children Olympics. The text deals with the importance of sports, physical and olympic education and their integration in the Framework Education Program for the Basic Education.

The research part of the thesis contains the analysis of the youngest pupils' sports performance. It introduces the data gathered from the First-grade Children Olympics result lists. They are in the form of the sports results linear trends from the period 2000 – 2017. The events in question are 50 and 400 metres run, cricket ball throw and long jump from the site. The research results have shown the improvement in running. It means in the speed and endurance abilities of children. On the other hand gradual deterioration has been proved in power abilities, in cricket ball throw and long jump from the site. According to the analysis the deterioration is mostly due to the pupils from small towns and villages. On the contrary the improving tendency has been proved in the case of the pupils from big towns and cities.

KEYWORDS

physical activity, physical inactivity, Children and Youth Olympics, junior pupils, life style, health

Obsah

ÚVOD	8
1 Olympiáda dětí a mládeže (ODM)	10
1.1 Olympiáda dětí a mládeže, projekt Českého olympijského výboru.....	10
1.2 Charakteristika projektu Olympiády dětí a mládeže	11
1.3 Protokol Olympiády dětí a mládeže	13
1.4 Přehled ročníků a soutěží Olympiád dětí a mládeže	14
2 ODM 1. ročníků Velké Opatovice	16
2.1 Základní škola Velké Opatovice jako pořadatel ODM 1. ročníků.....	16
2.2 Vznik ODM 1. ročníků Velké Opatovice	17
2.3 Principy a cíle ODM 1. ročníků	18
2.4 Příprava akce	19
2.4.1 Členové realizačního týmu	20
2.4.2 Úkoly členů realizačního týmu.....	22
2.4.3 Prostorové možnosti pro pořádání ODM 1. ročníků Velké Opatovice	25
2.5 Soutěže ODM 1. ročníků Velké Opatovice.....	26
2.5.1 Sportovní soutěže	26
2.5.2 Sportovní soutěže v případě nepříznivého počasí	28
2.5.3 Výtvarná soutěž	28
2.6 Organizace a průběh olympijského dne	29
2.7 Prezentace a vyhodnocení akce.....	31
3 Pohybová aktivita	33
3.1 Pohyb dětí.....	34
3.2 Vývojové období mladšího školního věku.....	35
3.3 Vliv pohybové aktivity na psychiku dětí mladšího školního věku	37
3.4 Pohybová aktivita v zájmových činnostech dětí	38
3.5 Volba pohybové aktivity v dětském věku	40
3.6 Snížená pohybová aktivita dětí	41
4 Výchova, vzdělávání a sport.....	44
4.1 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví	44
4.2 Tělesná výchova v období mladšího školního věku	45

4.3 Olympijská výchova.....	48
4.3.1 Začlenění olympijské výchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.....	49
4.4 Výchova a sport ve volném čase.....	50
4.5 Plán podpory rozvoje sportu v letech 2015 – 2017.....	52
4.6 Další projekty Českého olympijského výboru pro děti a mládež	53
4.6.1 Sazka olympijský víceboj.....	53
4.6.2 Česká olympijská nadace	54
4.6.3 Evropský olympijský festival mládeže.....	54
4.6.4 Sport v okolí	54
4.7 Český klub fair play	55
5 Výzkumné šetření	56
5.1 Cíl práce	56
5.2 Metodika	56
5.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	56
5.2.2 Disciplíny a měřicí nástroj.....	58
5.3 Zpracování dat, diskuze	58
5.3.1 Lineární trend sportovních výkonů žáků prvních ročníků	60
5.3.2 Koeficient úspěšnosti základních škol.....	72
5.3.3 Lineární trend sportovních výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel	73
5.4 Závěry výzkumného šetření	75
ZÁVĚR	77
Seznam použitých zdrojů.....	79
Literární zdroje.....	79
Elektronické zdroje	82
Seznam tabulek.....	84
Seznam obrázků.....	85
Seznam příloh	87

ÚVOD

Pohyb patří k nejzákladnějším fyziologickým potřebám člověka. Přispívá k dobrému zdraví, psychické pohodě a zprostředkovává sociální kontakt. Pozitivní vliv pohybové aktivity na zdraví jedince je již dlouhodobě prokázán a odborníci z řad lékařů, trenérů, pedagogů kladou na provozování pravidelné pohybové činnosti velký důraz.

Naši společnost ohrožuje sedavý způsob života, nevhodná strava a zrychlený životní styl. Důsledkem je zvýšený počet degenerativních onemocnění a tzv. neinfekčních onemocnění v populaci. Kvalita a kvantita potravin se zvyšuje, naproti tomu se tělesná zátěž stává spíše statickou. Především děti potřebují a vyžadují činnosti pestré, zajímavé, motivující k další činnosti. Jejich pohyb má naplňovat požadavky na správný růst a vývoj, aktivní zdraví a výkonnost.

Cílem diplomové práce nazvané Olympiáda dětí a mládeže: analýza časových řad sportovních výkonů žáků prvních tříd základních škol je popsat současný stav úrovně pohybové aktivity dětí uváděný v odborné literatuře a tyto poznatky porovnat se skutečnými sportovními výkony dětí v rámci ojedinělé sportovní akce.

První část práce je zaměřena na popis celostátního projektu Českého olympijského výboru Olympiádu dětí a mládeže. Ve druhé části je detailně popsána akce, ze které jsou čerpána data pro výzkumnou část práce. Jde o Olympiádu dětí a mládeže 1. ročníků Velké Opatovice. Je zde objasněn důvod vzniku akce, její principy a cíle, příprava, disciplíny, průběh olympijského dne, prezentace a vyhodnocení sportovní olympiády. Třetí část se věnuje pohybové gramotnosti dětí obecně. Vyzvednut je pohyb dětí se zaměřením na období mladšího školního věku, což odpovídá věku účastníků Olympiády dětí a mládeže 1. ročníků, ústředního tématu diplomové práce. Důležitý úsek tvoří kapitola zaměřena na problematiku snížené pohybové aktivity žáků. Slouží jako výchozí stanovisko při určení výzkumného cíle. Sportu, tělesné a olympijské výchově je věnován prostor ve čtvrté části práce.

Výzkumná část práce je zaměřena na analýzu sportovních výkonů žáků prvních ročníků základních škol. Data jsou zpracována z výsledkových listin sportovní akce

Olympiády prvňáků od více než 4000 žáků ze 44 základních škol. Pohybové schopnosti byly naměřeny ve čtyřech sportovních disciplínách: běh na 50 a 400 metrů, hod kriketovým míčkem a skok do dálky z místa. Cílem výzkumného šetření je potvrzení či vyvrácení tezí z odborné literatury, že úroveň pohybové aktivity dětí se neustále snižuje.

1 Olympiáda dětí a mládeže (ODM)

1.1 Olympiáda dětí a mládeže, projekt Českého olympijského výboru

Projekt Olympiáda dětí a mládeže (ODM) vznikl na základě sportovních i jinak zaměřených soutěží probíhajících na různých místech České republiky. Organizátoři z řad škol, obcí, měst a okresů pořádali po roce 1989 akce označované jako dětské olympijské hry. Společným znakem byly myšlenky olympismu, vedení k dodržování pravidel a udržování ducha fair-play. ČOV¹ tyto aktivity podporoval a chápal z hlediska vhodného využití volného času dětí a mládeže, jako prevenci rizikového chování.

„Vláda ČR schválila usnesení č. 17 ze dne 5. 1. 2000, Národní program rozvoje sportu pro všechny. Uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy, ministru pro místní rozvoj, ministru průmyslu a obchodu, ministru vnitra tento program podporovat a propagovat na úrovni orgánů samosprávy krajů, hl. m. Prahy, nižších územních celků, měst, obcí a škol.“ (Olympiáda dětí a mládeže – Manuál: Pravidla k uspořádání, 2006, s. 3) Předpokládala se spolupráce ČOV a MŠMT² v oblasti rozvoje sportovních aktivit v rámci škol a programech zaměřených na talentovanou mládež. Vznik projektu Olympiáda dětí a mládeže měl naplnění Národního programu zajistit.

Bylo nutné sjednotit název sportovních akcí postavených na principech olympijských her, vytvořit pravidla pro organizaci, stanovit zásady pro používání olympijských symbolů, vymezit propagaci. ČOV ustanovil samostatnou komisi ODM, která vytvořila Manuál obsahující pravidla a návod k uspořádání her. Původní komise byla sestavena z jednotlivců, kteří již měli s organizací podobných her či soutěží praktické zkušenosti. Manuál byl tedy skutečně praktickým návodem od výchozí charakteristiky a principů her, po program, protokol, ekonomiku, financování a marketing. V současné době lze vycházet již ze VII. vydání platného od 1. 6. 2017. Tak jako se postupně vyvíjela společenská, ekonomická, ale i politická situace v České republice, tak se vyvíjela i Olympiáda dětí a mládeže. Manuál byl postupně aktualizován, stejně jako členské obsazení komise ODM. (Olympiáda dětí a mládeže – Manuál: Pravidla k uspořádání, 2006, s. 3)

¹ ČOV – Český olympijský výbor

² MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Pro první ročník republikových her ODM v roce 2003 výběrová komise doporučila Pardubický kraj. Vyslané reprezentace z krajů České republiky se poprvé utkaly ve sportovních i uměleckých odvětvích ve městech Litomyšl, Svitavy a Choceň. Akce nesla oficiální název Hry první Olympiády s Orbitem pro děti České republiky. Proběhly pod záštitou ministryně školství, mládeže a tělovýchovy JUDr. Petry Buzkové a trvaly šest dnů. Závodníci soutěžili ve 13 sportech (atletika, baseball, basketbal, fotbal, lukostřelba, plavání, show-down, silniční cyklistika, softbal, stolní tenis, tenis, triatlon, volejbal) a ve třech kulturních soutěžích (sborová, výtvarná, literární). Jednalo se o letní verzi her s účastí 2589 mladých sportovců. Akce byla velmi kladně hodnocena odbornou i laickou veřejností.

První zimní olympiádu dětí a mládeže organizoval ve spolupráci s ČOV Středočeský kraj. 636 sportovců soutěžilo v 9 sportech (alpské lyžování, biatlon, klasické lyžování, krasobruslení, rychlobruslení, saně, severská kombinace, skoky na lyžích, snowboard, lední hokej) ve městech Benátky nad Jizerou, Mladé Boleslavi, Albrechticích v Jizerských horách, Jablonci nad Nisou, Smržovce a Desné v Jizerských horách.

Aktuálně poslední olympiáda dětí a mládeže se uskutečnila v Pardubickém kraji s olympijským centrem v Litomyšli. 1275 mladých sportovců mělo možnost předvést nejlepší sportovní výkony celkově v 11 sportech (akrobatické lyžování, lední hokej, krasobruslení, snowboarding, alpské disciplíny, běžecké disciplíny, rychlobruslení, biatlon, šachy, lyžařský orientační běh, taneční sport) a 30 disciplínách v lyžařském areálu Dolní Morava, Čenkovice, Letohrad, na zimním stadionu v České Třebové, Chocni, Litomyšli, v Evropském školícím centru v Litomyšli a ve Smetanově domě v Litomyšli. Slavnostní zahájení proběhlo v nejmodernější hale Pardubického kraje Tipsport areně. Přímé přenosy a denní shrnutí z jednotlivých sportovišť vysílala Česká televize na programu ČT Sport denně po celou dobu konání olympiády. (ČOV, 2012, online)

1.2 Charakteristika projektu Olympiády dětí a mládeže

Olympiáda dětí a mládeže je organizována 1x ročně, letní a zimní varianta se pravidelně střídá. Organizaci zajišťuje vybraný kraj České republiky a Český

olympijský výbor. Výběrové řízení na pořadatele ODM vypisuje ČOV, poté s vybraným krajem uzavře smlouvu o pořadateltví.

Náplní akce jsou převážně sportovní soutěže, dále kulturní soutěže (hudební, výtvarné, dramatické, literární, pěvecké, recitační, fotografické, folklórní tanec, sborový zpěv a další obory) a doporučené soutěže pro účastníky se zdravotním postižením.

Hlavním cílem her je začlenění principů a myšlenek olympismu. „Smyslem olympismu je zapojit sport do procesu harmonického rozvoje člověka s cílem vytvořit mírovou společnost zachovávající lidskou důstojnost.“ (Dovalil, 2004, s. 7)

Úrovně ODM:

- školní, místní (městské, obecní)
- regionální (okresní, oblastní)
- republikové

Sportovní soutěže ve vymezených věkových kategoriích se řídí pravidly a řády sportovních svazů. Olympiády se účastní reprezentanti z jednotlivých krajů České republiky ve věku 10 – 18 let. Ve výjimečných případech může ČOV udělit výjimku. Praktickým příkladem je ODM 1. ročníků ve Velkých Opatovicích, která je určena pouze pro žáky navštěvující první ročník základní školy.

Doprovodný program bývá ve formě hudebních představení, volných vstupů do ZOO, na hrady, zámky, historické památky, muzea, různé atrakce, kina a další dle možností pořádajícího kraje. Smyslem je vyplnit volný čas účastníků her mezi jejich soutěžním kláním, ale i spojit účastníky ODM a širokou veřejnost v době konání akce.

Program letní ODM je složen z povinných sportů (atletika, plavání) a nejméně jedné kolektivní hry z olympijských sportů. Zimní program ODM z lyžování (akrobatické lyžování, alpské disciplíny, běžecké, skok na lyžích, severská kombinace, snowboarding) a nejméně jedna kolektivní hra. Organizátoři mají možnost zařadit i ostatní sporty olympijské či neolympijské. Vhodné jsou sporty, kterých se mohou účastnit všichni kraje. Další možností organizátora je zařazení volitelného sportu pro účastníky se zdravotním postižením.

Financování projektu je složeno z prostředků ČOV, vlastní marketingové aktivity pořadatelů a z projektů MŠMT. (Olympiáda dětí a mládeže – Manuál: Pravidla k uspořádání, 2017, s. 10 - 23)

Organizátoři akce se musí striktně řídit Zákonem č. 60/2000 Sb. ze dne 24. února 2000 o ochraně olympijských symbolik a snažit se naplňovat cíle olympijského hnutí. „Cílem olympijského hnutí je přispívat k budování mírového a lepšího světa výchovou mládeže prostřednictvím sportu prováděným bez jakékoliv diskriminace a v olympijském duchu, to je spojením vzájemného porozumění, ducha přátelství, solidarity a fair – play.“ (Dovalil, 2004, s. 7)

1.3 Protokol Olympiády dětí a mládeže

Povinností organizátorů je dodržení tzv. protokolu her. Jedná se o akreditační kartu účastníka registrovaného v Centrálním informačním systému. Na hlavním sportovišti jsou na viditelných místech umístěny vlajky po celou dobu her. Vlajka ČOV a státní vlajka. Vlajka ČOV je dále vyvěšena na všech sportovištích her. Olympijský oheň je zapálen při zahajovacím ceremoniálu.

Zahajovací a závěrečný ceremoniál obsahuje náležitosti, které musí organizátor dodržet.

Zahajovací ceremoniál: Účast delegací, znělka her ODM, průvod účastníků, vystoupení předsedy ČOV a předsedy organizačního výboru, prohlášení hejtmána kraje (prohlašuje hry za zahájené), vztyčení státní vlajky a vlajky ČOV, olympijská hymna, zapálení ohně, výzva ke sportování a chování v duchu fair-play, slib soutěžících, zdravice hostů, státní hymna, odchod účastníků, zahajovací program.

Závěrečný ceremoniál: znělka ODM, nástup účastníků a vlajkových čet, stažení vlajky ČOV a její předání hejtmánovi dalšího pořadatelského kraje, projev hejtmána, projev předsedy organizačního výboru, poděkování účastníků pořadatelům her, závěrečné slovo předsedy ČOV, prohlášení předsedy ČOV (prohlašuje hry za ukončené), uhasnutí olympijského ohně, olympijská hymna, spouštění státní vlajky, odchod účastníků. (Olympiáda dětí a mládeže – Manuál: Pravidla k uspořádání, 2017, s. 25 - 28)

1.4 Přehled ročníků a soutěží Olympiád dětí a mládeže

Od konání první Olympiády dětí a mládeže v roce 2003 v Pardubickém kraji, bylo uspořádáno osm letních a osm zimních ročníků her. Celkem se na sportovištích vystříдалo 32 546 dětských sportovců. Mezi účastníky patřili dnes již slavní a profesionální sportovci jako Ester Ledecká, Jan Kudlička, Tomáš Portyk, Michal Březina, Petra Nováková, Michaela Hrubá³. Pořadatelství zimní či letní verze her se zhostilo dvanáct krajů České republiky.

Tabulka 1: Ročníky letních Olympiád dětí a mládeže

ROČNÍK LETNÍ ODM	KRAJ	ROK	POČET ÚČASTNÍKŮ	SPORTY	KULTURNÍ SOUTĚŽE	SOUTEŽE CELKEM
I.	Pardubický	2003	2589	13	3	16
II.	Jihomoravský	2005	4383	18	2	20
III.	Ústecký	2007	4123	18	3	21
IV.	Jihočeský	2009	1979	12	2	14
V.	Olomoucký	2011	3548	22	2	24
VI.	Zlínský	2013	2364	16	2	18
VII.	Plzeňský	2015	2297	18	2	20
VIII.	Jihomoravský	2017	3622	22	1	23

(Český olympijský výbor - ODM, 2003 - 2017, online)

³ Ester Ledecká (alpské lyžování, snowboarding). Ledecká získala medaili 8 x a tím je držitelkou rekordu nejúspěšnějšího sportovce na ODM. Byla to předzvěst ještě většího úspěchu. V profesionální kariéře se v roce 2018 stala první ženou historie, která vyhrála zlatou medaili na stejných olympijských hrách ve dvou různých sportech.

Jan Kudlička (atletika, skok o tyči), Tomáš Portyk (severská kombinace), Michal Březina (krasobruslení), Petra Nováková (běh na lyžích), Michaela Hrubá (atletika, skok vysoký)

Tabulka 2: Ročníky zimních Olympiád dětí a mládeže

ROČNÍK ZIMNÍ ODM	KRAJ	ROK	POČET ÚČASTNÍKŮ	SPORTY	KULTURNÍ SOUTĚŽE	SOUTĚŽE CELKEM
I.	Středočeský	2004	636	7	4	11
II.	Královéhradecký	2006	803	7	2	9
III.	Zlínský	2008	953	9	2	11
IV.	Liberecký	2010	923	9	2	11
V.	Moravskoslezský	2012	1000	11	1	12
VI.	Vysočina	2014	1011	8	1	9
VII.	Ústecký	2016	1040	10	0	10
VIII.	Pardubický	2018	1275	11	0	11

(Český olympijský výbor - ODM, 2004 - 2018, online)

2 ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Účast na letních či zimních olympijských hrách je snem každého sportovce. Atmosféru největšího sportovního svátku na světě mohou okusit i ti nejmladší sportovci. Boj o olympijské medaile pod vlajkou s pěti kruhy prožívají školáci při projektech Olympiád dětí a mládeže. Tyto akce však opomíjely ty nejmladší žáky a žákyně prvních tříd. Tým pedagogů ve Velkých Opatovicích na Blanensku se tuto skutečnost rozhodl změnit. Došlo ke zrodu výjimečné sportovní akce ODM 1. ročníků Velké Opatovice. Dává příležitost žákům prvních tříd zažít pravou sportovní atmosféru olympijských her.

2.1 Základní škola Velké Opatovice jako pořadatel ODM 1. ročníků

Město Velké Opatovice o rozloze 1312 ha leží v okrese Blansko v Jihomoravském kraji. V krajině, která dlouhodobě nese vžitý název Malá Haná. Počet obyvatel je přibližně 3800. Zdejší základní škola zde byla založena v roce 1974. Ve své době šlo o nejmodernější školu v širokém okolí. Budova školy se tyčí na kopci nad městem a tvoří jeho výraznou dominantu. Sportovní areál je zasazený do nádherné přírody. Budova pavilónového typu, jehož části tvoří: kmenové třídy, odborné učebny, dílny, školní kuchyň, jídelna, tělocvična, prostorné šatny, bazén, ordinace školního lékaře a zubaře⁴, samostatná část pro školní družinu a mnoho dalších funkčních prostor. Prostory pro I. a II. stupeň jsou v oddělených částech budovy. Areál školy je obklopen sportovišti, hřištěm pro rekreační činnost školní družiny, školní zahradou se skleníkem. V roce 2011 proběhla rekonstrukce jednotlivých pavilónů, výměna oken a zateplení budov. Školní bazén byl zrekonstruován. Školu navštěvují žáci z Velkých Opatovic, Velké Roudky, Malé Roudky, Skočovy Lhoty, Svárova, Bezděčí, Brťova, Korbelovy Lhoty, Borotína, Cetkovic, Uhřic. Celkový počet žáků v současnosti činí cca 360. (Bartošek, 1999, s. 99 – 100, Peša, Smetanová, 2012, s. 10, Výroční zpráva 2016/2017, 2017, online)

⁴ V současnosti jsou prostory využívány školním psychologem a speciálními pedagogy.

2.2 Vznik ODM 1. ročníků Velké Opatovice

V roce 1998 se vedení Základní školy Velké Opatovice rozhodlo ve spolupráci s vyučujícími tělesné výchovy zapojit do pořádání Sportovní olympiády pro žáky základních škol Blanenska. Jednalo se o velkou několikadenní sportovní akci. Tradici olympiád žactva na Blanensku založila Základní škola Sloup v Moravském krasu. První olympiáda se zde konala v červnu 1996. V roce 1998 symbolicky převzala olympijskou štafetu ředitelka Základní školy Velké Opatovice PhDr. Jarmila Smetanová a tehdejší starosta města Mgr. Jiří Bělehrádek.⁵ Slavnostního zahájení her v Opatovicích se tehdy zúčastnilo celé město. Jednalo se o velkou sportovní i kulturní událost. Startovní listina čítala 29 škol, 1200 dětí hostila všechna sportoviště ve městě⁶. Akce trvala čtyři dny, žáci byli ubytováni v budově základní školy, stravovali se ve školní jídelně, desítky dobrovolníků vykonávalo funkci rozhodčích. Poprvé fungovalo výpočetní středisko, kde vznikaly výsledkové listiny, připravovaly se veškeré podklady pro vyhlašování výsledků z jednotlivých sportovišť. Olympiádu navštívil místopředseda ČOV Doc. PhDr. Josef Dovalil, Csc., který akci velmi ocenil a přislíbil jednání na úrovni MŠMT o záštitě ministerstva nad Sportovními olympiádami okresu Blansko. V dalších letech se pořádání akce zhostili ještě další základní školy okresu, znovu i Základní škola Velké Opatovice, ale z důvodu velké finanční, organizační a personální náročnosti tato akce zanikla.

Podstatným faktem zůstává, že díky Sportovní olympiádě okresu Blansko vznikla ODM 1. ročníků Velké Opatovice přetrvávající dodnes. Tehdejší ředitelka školy PhDr. Jarmila Smetanová a učitelé tělesné výchovy Jiří Hadáček, Vlastimil Slepánek se rozhodli uspořádat tzv. zkušební malou olympiádu před velkou okresní. Přišel nápad zapojit nejmladší sportovce, pro které při velkých závodech nebývá prostor. Většina sportovních závodů je rozdělena na kategorie takovým způsobem, že žák prvního ročníku nemá šanci se účastnit. Běžné sportovní soutěže jsou děleny do klasických

⁵ V obci Sloup převzali žáci ZŠ Velké Opatovice a pan učitel Vlastimil Slepánek olympijský oheň. S pochodní poté absolvovali 31 km přes jednotlivé obce okresu až do Velkých Opatovic. Zde jej slavnostně předali ředitelce školy.

⁶ Budova Sokolovny, sportoviště v areálu Střední odborné školy a učiliště, fotbalové hřiště včetně tréninkového, tělocvična a plavecký bazén Základní školy.

kategorií, kdy žáci prvních tříd spadají do kategorie 1. - 3. ročník. Nejmladší sportovci při tomto dělení mají logicky velmi malé šance dosáhnout dobrého umístění, pokud soutěží ve stejné kategorii s o dva roky staršími sportovci. Zrodila se myšlenka ojedinělé sportovní akce.

2.3 Principy a cíle ODM 1. ročníků

ODM 1. ročníků Velké Opatovice je organizována opakovaně 1x ročně v druhé polovině května. Sportovní soutěže jsou pořádané v duchu principů a myšlenek olympismu⁷. Účast na olympiádě není vázána žádnými předchozími hrami, či postupu z nižší soutěže. Jednotlivé disciplíny jsou individuální, celkové bodové ohodnocení je započítáváno do pořadí škol. Závodníci mohou absolvovat čtyři disciplíny. Tři nejlepší mají možnost získat medailové umístění a nejvyšší počet bodů pro svoji školu. Ostatní nemedailové pozice získávají také důležité body dle svého umístění. Podmínkou je, aby žák absolvoval všechny čtyři disciplíny a tím byl zařazen do tzv. atletického čtyřboje. Jednotlivé školy tedy soupeří i mezi sebou. Akce je určena výhradně žákům 1. ročníků základních škol. Základní školy vysílají výpravy prvňáků ve složení pět dívek a pět chlapců. Dohled nad žáky vykonávají vedoucí výprav. „Pedagogický pracovník vykonává podle pokynů ředitele dohled i mimo školu a školské zařízení, zejména při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a jiných akcích organizovaných školou nebo školským zařízením⁸.“ (Štoček, 2017, s. 8)

ODM 1. ročníků splňují všechny zákonné povinnosti dané Manuálem ČOV⁹ pro pořádání a realizaci her. Účastníci prožijí olympijský ceremoniál, stupně vítězů, hymnu, vlajku, medaile, diplomy, na stadionu vládne olympijský duch. Akce napodobuje jedinečnou atmosféru pravé olympiády. Program obsahuje sportovní soutěže, ale

⁷ Olympismus je životní filozofií spojující tělesnou zdatnost, vůli a ducha. Způsob života založený na hodnotách dobrých příkladů, vzájemnosti, fair play a respektu základních etických principů.

⁸ § 6 odst. 4 vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení

⁹ Olympiáda dětí a mládeže, Manuál (Pravidla k uspořádání republikové úrovně ODM), 2017.

i soutěž výtvarnou. Organizátoři každoročně účastníkům připraví mimořádný sportovní i emocionální zážitek.

Hlavní cíle ODM 1. ročníků Velké Opatovice:

- vedení k pohybu a sportovním aktivitám nejmladších žáků škol, podpora pohybové gramotnosti žáků
- propagace a naplňování olympijské výchovy v praxi, šíření olympismu
- náplň hodin tělesné výchovy v rámci přípravy na olympiádu
- podporování přiměřené soutěživosti mezi žáky, uznávání soupeře
- setkávání a komunikace žáků a pedagogů z jednotlivých škol
- spojení sportovní a kulturní akce
- vhodný příklad volnočasových aktivit a ovlivňování životního stylu žáků
- ovlivňování hodnotové orientace žáků
- vedení žáků k identifikaci s olympijskými ideály a jejich pozitivního vlivu k nim
- umožnění prožitků, pozitivních zkušeností a radosti z vynaloženého úsilí, vzájemného respektu a chování fair play
- prevence hypoaktivity¹⁰ žáků
- prevence rizikového chování žáků

2.4 Příprava akce

Organizátoři ODM 1. ročníku Velké Opatovice zahajují přípravu dalšího ročníku již po ukončení akce předchozí. Jedná se o rozesílání děkovných dopisů sponzorům, se snahou předjednat si spolupráci i na ročník příští.

Následuje nahlášení termínu konání olympiády do kalendáře akcí AŠSK¹¹. Setkání zástupců členů Asociace se koná v měsíci září. Proto má Olympiáda prvňáků odehrávající se na konci školního roku termín určen již na jeho začátku. Přesné datum akce vždy určuje vedení školy s hlavním organizátorem ODM.

¹⁰ Snížení úrovně pohybové aktivity pod běžnou a přirozenou mez.

¹¹ Asociace školních sportovních klubů České republiky je multikulturní spolek, iniciující a podporující pohybové a sportovní aktivity ve školních sportovních klubech v celé republice. Je partnerem MŠMT, přidruženým členem ČOV a české olympijské akademie. (AŠSK, 2018, online)

V březnu se schází realizační tým olympiády, složený ze zaměstnanců školy.

2.4.1 Členové realizačního týmu

- ředitelka Základní školy Velké Opatovice PhDr. Jarmila Smetanová,
od 1. 8. 2012 Mgr. Karin Petrželková
 - zástupkyně ředitele školy Mgr. Marie Šimáčková
 - hlavní organizátor Vlastimil Slepánek,
od 1. 9. 2016 Mgr. David Ševčík
 - pověřená učitelka pro I. stupeň Mgr. Jarmila Havlíčková
 - členové týmu zajišťující prezenci a informovanost výprav
 - vedoucí školní jídelny
 - dobrovolníci z řad nejstarších žáků školy a jejich pedagogický dohled¹²
 - vychovatelé školní družiny zajišťující doprovodný program Pohádkový les
 - zástupce městského úřadu Velké Opatovice
 - dříve dobrovolní rozhodčí z řad TJ Sokol a městského úřadu ve Velkých Opatovicích¹³
 - vedoucí výpočetního střediska (pedagogický pracovník) zpracovávajícího veškeré data ze sportovišť
 - dokumentátor akce (pedagogický pracovník)
 - vedoucí správních zaměstnanců zajišťujících úklid
 - zdravotník z řad pedagogů
 - zástupce výtvarné sekce (pedagogický pracovník)
 - vedoucí občerstvení

Schůzku vede ředitelka školy, hlavní organizátor upřesňuje úkoly, předává základní informace, odpovídá na aktuální dotazy členů realizačního týmu. Vzhledem

¹² Žáci se realizační schůzky neúčastní, informace jsou jim předávány prostřednictvím pedagogů.

¹³ V současnosti funkci rozhodčích vykonávají jen pedagogové Základní školy Velké Opatovice.

k opakované organizaci mnoha ročníků akce, jsou úlohy a úkoly již dlouhodobě definovány a vyzkoušeny dlouholetou praxí. Postupně dochází k drobným úpravám přispívajícím k celkovému zlepšení pořádání akce. Důležitými body jsou ohlášení konání termínu ODM 1. ročníků, termínu přípravy sportovišť a informace pro žáky a jejich zákonné zástupce o vyhlášení ředitelského volna v den konání akce. Další schůzky realizačního týmu jsou svolávány průběžně dle potřeby do zahájení akce.

Počátkem dubna rozesílá zástupkyně ředitelky školy pozvánky a přihlášky na ODM v elektronické podobě na základní školy z Blanenska, vybrané základní školy Svitavska, Prostějovska, Prahy 4 a zahraniční školy v polském Opole. Zvací email obsahuje čtyři přílohy. Jedná se o propozice soutěže, pozvánku a přihlášku, formulaci olympijských myšlenek a propozice výtvarné soutěže.

- **Propozice soutěže** obsahují informaci o termínu a místě konání akce, soutěžní disciplíny, harmonogram olympijského dne, informace o doprovodném programu.
- **Olympijská myšlenka** obnáší krátké vysvětlení některých olympijských symbolů. Pedagogové jsou žádáni o stručné a věku odpovídající seznámení s obsahem textu. V rámci příprav na akci mohou zařadit prvky olympijské výchovy a žáky seznámit s olympijskými kruhy, olympijskou vlajkou, ohněm, znělkou a hymnou ČOV, symbolikou bílých holubů.
- **Pozvánka a přihláška** obsahuje opět datum a místo konání, popis soutěžních disciplín, ale i popis povelů u polovysokého startu, hodnocení disciplín, časový rozpis, hodnota startovního, složení družstev. Do závazné přihlášky škola vyplní název školy, pět chlapců (jméno, příjmení, disciplíny dle legendy¹⁴), pět dívek, podpis vedoucího výpravy a ředitele školy.
- **Propozice výtvarné soutěže** poskytují informace komu je soutěž určena, jaká jsou vyhlášena témata¹⁵ pro aktuální ročník. Výtvarná technika není určena,

¹⁴ Legenda: 50m – B1, skok z místa SM, hod kriketovým míčkem – KM, 400m – B2.

¹⁵ Pro jednotlivé ročníky jsou vždy témata nová týkající se sportu a pohybových aktivit. Takto sportují já, oblíbený sport naší rodiny, v hodině tělesné výchovy apod.

stejně jako formát je libovolný. Dále propozice obsahují pravidla hodnocení, označení prací, termín odeslání a adresa školy, kam mohou vyučující práce svých žáků zasílat.

Koncem dubna byla svolávána informační schůzka pro zájemce z řad pedagogů přihlášených škol. Tato schůzka byla kolem IX. ročníku zrušena. Vzhledem k jasně daným, stále se opakujícím pravidlům a jednotné organizaci akce, byla vyhodnocena organizátory již jako nepotřebná.

Hlavní organizátor olympiády vyjednává se sponzory celoročně, ale největší činnost vykazuje v dubnu a v průběhu měsíce května.

Příprava sportovního areálu je prováděna celoročně dle finančních možností školy. Probíhá zde běžná výuka tělesné výchovy, proto areál podléhá běžné úpravě a bezpečnostním pravidlům. „Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních: Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.“¹⁶ (Štoček, 2017, s. 130)

Poslední úpravy před olympiádou jako je vyznačení běžeckých drah, startovní čáry, vytyčení hřiště pro hod kriketovým míčkem, úprava doskočiště, příprava stupňů vítězů jsou realizovány jeden den před začátkem akce. Příprava sportovišť je činností dobrovolnou a pedagogové se jí nemusí účastnit.

2.4.2 Úkoly členů realizačního týmu

Ředitelka Základní školy:

- řídí schůzky realizačního týmu
- komunikuje se zřizovatelem, zástupci městského úřadu Velké Opatovice
- navazuje kontakty se sponzory, podepisuje smlouvy, odpovídá za použití finančních prostředků
- dohlíží nad bezpečnostním a právním rámcem ODM 1. ročníků
- vyhláší ředitelské volno

¹⁶ § 29 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů

- reprezentuje pořádající školu na veřejnosti, před partnery a dalšími vzdělávacími institucemi
- rozhoduje ve všech záležitostech připravované akce

Zástupkyně ředitelky školy:

- vyřizuje korespondenci mezi školou a olympijskými výpravami, shromažďuje závazné přihlášky
- z žáků vybírá pomocníky do výpočetního střediska
- připravuje podklady pro zpracování dat v den konání akce, je vedoucí výpočetního střediska
- koordinuje přípravu akce tím, že zajišťuje plynulý chod výuky (nastavuje suplování a dohledy za učitele, které je z důvodu příprav akce výjimečně nutno uvolnit)
- připravuje informace vkládané na internetové stránky školy
- sestavuje dle přihlášených škol časový harmonogram soutěží a tvoří informační leták pro vedoucí výprav

Hlavní organizátor:

- koordinuje veškeré přípravy akce a všechny členy realizačního týmu
- objednává medaile, poháry, diplomy, upomínkové předměty a dárky pro účastníky
- celý rok komunikuje se sponzory, předává sponzorské smlouvy
- vyjednává zapůjčení slunečníků, chladícího zařízení, stan pro případ nepříznivého počasí, odpadkových košů, laviček apod.
- kontroluje a obnovuje sportovní náčiní, v případě potřeby objednává nové
- zajišťuje pomůcky pro rozhodčí (pásmo, stopky, baterie do stopek, psací potřeby, hrábě na úpravu doskočiště, startovní pistole, praporky start cíl)
- obstarává startovní čísla pro malé olympioniky
- zajišťuje olympijskou znělku, hymnu ČOV, olympijskou vlajku, prapor města Velké Opatovice, státní hymnu¹⁷, případně hymny zahraničních výprav

¹⁷ Státní hymna byla do programu úvodního ceremoniálu poprvé zařazena v roce 2016. Důvodem byla zahraniční výprava, zazněla česká a polská hymna.

- vede přípravu sportovišť
- zve zástupce ČOV a jiné významné hosty
- zprostředkovává ubytování a stravu pro vzdálené či zahraniční výpravy
- spolupracuje s vedoucí stravování (někteří sponzoři poskytují dary ve formě potravin a nápojů)
- zajišťuje spolupráci s dobrovolnými hasiči Velké Opatovice a dopravní policií Letovice
- objednává jednotná trička a pokrývky hlavy s logem školy pro opatovickou výpravu
- komunikuje s pracovníkem Informačního centra města Velké Opatovice, který zajišťuje aparaturu a vykonává funkci komentátora

Pověřená učitelka I. stupně¹⁸:

- kontroluje přípravu žáků prvních ročníků na olympiádu v rámci hodin tělesné výchovy
- spolupracuje se zástupkyní ředitelky školy na rozesílání a zpracování závazných přihlášek
- připravuje a rozmisťuje názvy škol olympijských výprav v prostorách šaten

Vedoucí školní jídelny:

- v řadách stálých dodavatelů vyhledává možné sponzory
- dle počtu přihlášených účastníků objednává zásoby potravin, sestavuje jídelníček pro den konání akce

Vychovatelé školní družiny:

- připravují doprovodný program
- vymýšlejí soutěže pro jednotlivá stanoviště, pomůcky, kostýmy, vedou žáky pomáhající s tímto programem

Vedoucí správních zaměstnanců:

- vypisuje zvláštní rozpis služeb pro úklid a dohled v prostorách šaten

¹⁸ Pozice pověřená učitelka I. stupně byla v roce 2016 zrušena.

Zdravotník:

- provádí kontrolu a doplnění lékárníčky

„Vybavení lékárníček by mělo být stanoveno dle rizik vznikající při výchově a vzdělávání a pracovních činnostech na pracovišti školy.“ (Štoček, 2017, s. 85)

Zástupce výtvarné sekce:

- vyhláší témata výtvarných prací pro aktuální ročník
- shromažďuje výtvarné práce zasílané školami
- vede komisi rozhodující o vítězných pracích
- zdobí prostory školy výtvary výtvarné soutěže
- připravuje sportoviště (stupně vítězů) a prostory slavnostního ceremoniálu po estetické stránce
- tvoří nápisy přihlášených škol pro slavnostní nástup¹⁹

Vedoucí občerstvení:

- objednává zboží, shromažďuje sponzorské dary, které je možno podávat v občerstvovacím stánku zdarma (limonáda, oplatky apod.)

Vedení školy podává hlášení o pořádání velké sportovní akce Krajské hygienické stanici Jihomoravského kraje – územní pracoviště Blansko a Policii České republiky – obvodnímu oddělení Letovice. Dále hlavní organizátor zajišťuje lékaře nebo studenta medicíny, který je po celou dobu konání akce přítomen pro potřebu poskytnutí první pomoci stejně jako zdravotník z řad pedagogů.

2.4.3 Prostorové možnosti pro pořádání ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Organizátoři akce mají k dispozici venkovní sportovní areál a vnitřní prostory školy. Za příznivého počasí a běžného průběhu akce je využíván venkovní prostor. 2 x doskočiště, 2 x sektor pro hod kriketovým míčkem, ovál se škvárovým povrchem²⁰. Dále je využíván tzv. Areál zdraví přímo nad školním pozemkem, kde je připravován

¹⁹ Dlouhodobě cedulky s názvy škol připravuje pan učitel Jiří Luňáček, stejně jako číslo ročníku olympiády nad stupni vítězů.

²⁰ Realizační tým a vedení školy se dlouhodobě snaží zajistit finanční prostředky pro povrch umělý.

doprovodný program Pohádkový les. Prostor výškového sektoru pro stupně vítězů a slavnostní ceremoniál.

Vnitřní prostor je využíván pro prezenci ve vestibulu školy, dále se olympionici pohybují v prostoru šaten, využívají sociální zařízení a školní jídelnu. V učebně cvičné kuchyňky je otevřeno občerstvení přístupné i ze strany sportovišť. Z odborné učebny přírodopisu je vytvořeno výpočetní středisko kvůli zpracování veškerých dat v den olympiády.

2.5 Soutěže ODM 1. ročníků Velké Opatovice

2.5.1 Sportovní soutěže

Základní pohybové schopnosti žáka na I. stupni základní školy se rozvíjejí prostřednictvím běhů, skoků a hodů. Úkolem učitele tělesné výchovy je seznámit žáky se základy lehké atletiky a vést je ke správné tvorbě pohybových návyků. Dosáhnout tohoto cíle lze formou drobných pohybových her a přirozených cvičení. (Jeřábek, 2008, s. 13) V současnosti hovoříme o tzv. pohybové gramotnosti. „Pohybová gramotnost je schopnost, důvěra a touha být pohybově aktivní po celý život“ (Dvořáková, 2017, s. 11) Je to cesta k dostačujícímu pohybovému režimu v životě.

Nejvhodnější motivací pro vedení žáků k pohybovým aktivitám jsou nejrůznější soutěže a k tomu přispívá ODM 1. ročníků Velké Opatovice. Zde mohou žáci uplatnit získané dovednosti a porovnat je se svými vrstevníky. Pozitivní motivace zúčastnit se olympiády na žáky působí téměř celý školní rok a dává prostor učitelům tělesné výchovy této skutečnosti využívat.

Pohybově aktivní člověk disponující sobě přiměřenou pohybovou gramotností je jedním z definovaných cílů tělesné výchovy. Složení disciplín z tohoto cíle již dlouhodobě vychází. Důraz je kladen na přirozený pohyb člověka (běh, skok, hod) v náročnějších podmínkách soutěže.

Soutěžní disciplíny:

- **běh na 50 m z polovysokého startu**

Sprint zaměřený na rozvoj rychlosti a koordinace. Polovysoký start je vhodný pro nejmladší žáky, předchází startu nízkému. Po povelu „připravte se“ zaujme

závodník přípravný postoj na startovní čáře. Přední noha je těsně před startovní čarou, zadní mírně vzad, chodidla v šíři boků. Váha je na přední noze, obě nohy jsou pokrčené, mírný náklon trupu vpřed, ohnuté paže připravené k vyběhnutí na trať. Povely polovysokého startu: nástup na přípravnou čáru/ připravte se – nástup na startovní čáru/ start – výstřel ze startovní pistole. (Choutková, 1989)

- **skok daleký z místa**

Silové schopnosti a dovednosti žáka prověří skok. Postavení pro správné provedení pohybové činnosti představuje správné rozkročení nohou. Nohy jsou od sebe vzdáleny na šířku pánve, špičky má závodník těsně u odrazové čáry. Podřep, zapažení, předklon, odraz snožmo vpřed s dopomocí paží. Závodník se snaží skočit co nejdále. Rozhodčí měří poslední dotyk části těla směrem k odrazové čáře. Skok opakuje závodník třikrát, započítává se nejdelší výkon v centimetrech. (Perič, 2012)

- **hod kriketovým míčkem**

V této disciplíně jde o výbušnou a rychlou sílu se zaměřením na silové schopnosti a dovednosti žáka. Závodník drží míček v prstech ve výši hlavy. Pravá nebo levá paže je pokrčena, loket směřuje vpřed. Míček závodník přenese horním obloukem do náprahu, následuje rychlý švih a odhození míčku co nejdále. Závodník má tři pokusy, započítává se nejdelší hod v centimetrech. Pokud míček dolétne mimo vyznačený sektor nebo závodník přešlápne, jedná se o neplatný pokus. (Choutková, 1989)

- **běh na 400 m**

Provádění určitého pohybu po relativně dlouhou dobu je řazeno mezi vytrvalostní schopnosti a dovednosti. Samostatný vytrvalostní běh bývá pro žáky nezajímavý a motivace v této soutěžní disciplíně stojí na prvním místě. Běh na 400 m je nazýván „malým maratónem“ a pro většinu malých olympioniků představuje opravdovou výzvu. Realizován je formou rozběhů, chlapci a dívky zvlášť. (Vrbas, 2013)

Prvních šest míst v každé disciplíně je bodově ohodnoceno. Závodníci, kteří absolvovali všechny uvedené disciplíny, jsou zařazeni do atletického čtyřboje.

Na základě součtu bodů všech závodníků každé školy je provedeno celkové hodnocení škol.

2.5.2 Sportovní soutěže v případě nepříznivého počasí

Organizátoři mají v záloze i disciplíny pro případ velmi nepříznivého počasí. Tato varianta za celou historii ODM 1. ročníků ještě nebyla použita. Díky velkým prostorovým možnostem by tzv. „mokrý varianta“ byla možná, ale pro realizační tým a samotné závodníky by byla poměrně náročná. Celý program včetně úvodního ceremoniálu a vyhlášení²¹ výsledků by se odehrál v budově školy.

Soutěžní disciplíny:

- sprint v tělocvičně (rychlostní a silové schopnosti a dovednosti)
- skok daleký z místa ve výtvarné učebně²² (silové schopnosti a dovednosti)
- hod medicinbalem ve spojovací chodbě školy

Disciplína prověřuje dynamickou sílu svalstva. Závodník provádí hod ze sedu, nohy těsně za odhodovou čarou, otočený čelem ke směru hodu, medicinbal uchopený v rukou, které jsou ve vzpažení. Závodník má tři pokusy, započítává se nejdelší hod v centimetrech.

- vytrvalostní běh v tělocvičně (vytrvalostní schopnosti a dovednosti)

V případě mírně deštivého počasí zajišťuje realizační tým mobilní stany s lavičkami, kde se mohou olympionici připravovat na svoji disciplínu, čekat na vyhlášení výsledků apod.

2.5.3 Výtvarná soutěž

Soutěž je určena pro žáky 1. ročníku základní školy. Nová témata jsou pro jednotlivé ročníky vypisována tři, aby si žáci mohli zvolit pro sebe to nejvhodnější. Soutěžní práce mohou být provedeny libovolnou technikou (kresba, malba, kombinované techniky...) v libovolném formátu. Velmi úspěšnými pracemi bývají např. práce kolektivní či práce většího formátu. Výtvarné práce organizátoři soutěže nevracejí. Naopak jich využívají pro výzdobu školy. V den olympiády si mohou

²¹ Slavnostní ceremoniál a vyhlášení výsledků by probíhali ve vestibulu školy.

²² Jedna z největších odborných učeben, polohou nejbližší tělocvičně.

všechny vystavené práce olympijské výpravy prohlédnout v areálu školy. Všechny práce musí být řádně označeny (jméno, příjmení, třída, škola). Tři nejlepší soutěžní práce jsou oceněny diplomem a věcnou cenou. Vítězové jsou odměněni při závěrečném vyhlásování vítězů společně s vítězi sportovních soutěží.

2.6 Organizace a průběh olympijského dne

6, 00 – 7, 30 hodin

Sraz hlavního organizátora se členy realizačního týmu a pomocníků z řad žáků na sportovišti. Probíhá kontrola sportovišť, rozvinutí praporů, rozmístění slunečníků, lavic, židlí na stanoviště disciplín. V případech velkého sucha dobrovolní hasiči Velké Opatovice kropí škvárový povrch hřiště a organizátoři musí znovu vyznačit běžecké dráhy. Následuje stavba stanů, příprava aparatury, vymezení prostoru pro zákaz vjezdu do areálu školy, rozmístění pomůcek pro rozhodčí a žáky na jednotlivá stanoviště, rozmístění reklamních panelů.

Ve vestibulu školy jsou umístěny stoly určené pro prezenci přijíždějících výprav. Cvičná školní kuchyňka je upravena k potřebám stánku s občerstvením, personál přebírá čerstvé pečivo, vyrovnává zboží, připravuje výčep s limonádou. V odborné učebně přírodopisu vzniká dočasné výpočetní středisko s počítači, tiskárnou a dalšími pomůckami. V blízkosti střediska je umístěna informační tabule pro sdělování průběžných výsledků. Slouží především pro informovanost vedoucích výprav (podávání protestů a dotazů).

7, 30 – 8,30 hodin

Příjezd olympijských výprav. „Bezpečnost a ochranu zdraví po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží zajišťuje vysílající škola, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor.“²³ (Štoček, 2017, s. 8) Parkování autobusů na vyznačeném parkovišti v blízkosti areálu Základní školy koordinuje dopravní policie. Členové Svazu dobrovolných hasičů zajišťují dopravu výprav z vlakového nádraží do školy.²⁴

²³ § 7 odst. 1 vyhlášky č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Vlakové nádraží Velké Opatovice je od areálu Základní školy vzdáleno cca 1,5 km.

Prezence olympijských výprav ve vestibulu školy obnáší platbu startovného²⁵, vyzvednutí startovních čísel, cedulek s názvem školy, převzetí časového harmonogramu a stravenek, kontrola startovních listin, nahlášení případných změn, uložení věcí v označených šatnách, uzamčení šaten a odevzdání klíčů službě vykonávající dohled.

8, 30 – 9,00 hodin

Řazení olympijských výprav v prostorách házenkářského hřiště, příprava slavnostního nástupu. Průvod závodníků vede přes sportovní areál za zvuků dětských písní se sportovní tematikou. Výprava pořádající školy přichází vždy poslední.

Slavnostní ceremoniál zahrnuje jednotlivé prvky v následujícím pořadí: hymna ČOV, znělka ODM, představení hostů, uvítání malých olympioniků, zdravice ředitelky Základní školy Velké Opatovice, zdravice hostů²⁶ (zástupci ČOV, významné sportovní osobnosti²⁷) a starosty obce²⁸, doplňující informace hlavního organizátora (pořadí sportovních disciplín, umístění zdravotníka, sociálního zařízení, možnost využití občerstvení, návštěva Pohádkového lesa).

Individuální rozcvičení závodníků v rámci olympijských výprav. „Hlavním cílem atletického rozcvičení je připravit organismus a pohybový aparát na začínající aktivitu pomocí pohybových činností a souboru cviků, které odpovídají následovně záměrně využívané pohybové činnosti. Rozcvičení působí také jako prevence možných zranění.“ (Jebavý, 2014, s. 21)

9, 00 – 12, 00 hodin

Soutěžní program zahajují rozběhy „malého maratónu“. Tato disciplína je řazena jako první v rámci její náročnosti. V dopoledních hodinách bývá venkovní teplota přijatelná a malí olympionici mají lepší podmínky pro podání svých výkonů.

²⁵ Startovné činní 20,- Kč/ závodník.

²⁶ Hostům se po celou dobu konání akce věnuje ředitelka školy.

²⁷ Významní hosté, kteří se zúčastnili některých ročníků ODM: Mgr. Josef Blecha (člen komise ODM ČOV), PhDr. Václav Müller (zástupce ČOV), Jozef Regec (bývalý vrcholový sportovec, senátor), Ing. Věra Černá (bývalá sportovní gymnastka, mistryně světa)

²⁸ Starosta obce prohlašuje hry za zahájené.

Další disciplíny absolvují závodníci dle připraveného rozpisu. S vedoucími výprav obcházejí jednotlivá stanoviště. Po splnění disciplín, absolvují doprovodný program, Pohádkový les.

12, 00 – 13, 00 hodin

Oběd ve školní jídelně, příprava na slavnostní ukončení. Výpravy odevzdávají startovní čísla, přebírají upomínkové předměty, dárky, pamětní diplomy pro všechny zúčastněné školy.

Tisk diplomů a celkové výsledky zajišťují členové realizačního týmu ve výpočetním středisku.

13, 00 – 13,30 hodin

Slavnostní vyhlášení nejlepších závodníků. Před stupně vítězů přinášejí medaile a diplomy pohádkové postavičky z doprovodného programu a vítězům je předávají hosté, ředitelka školy a starosta obce. Při předávání zní znělka ODM, nejlepší sportovci po zaznění jejich jména, vystoupají na stupně vítězů. Po vyhlášení sportovních výsledků následuje vyhlášení výtvarné soutěže. V případě nepřítomnosti oceňovaného žáka přebírá cenu vedoucí výpravy.

Závěrečné slovo hostů, hlavního organizátora (poděkování sponzorům), ředitelky školy, starosty obce, který aktuální ročník olympiády oficiálně ukončí.

Odchod výprav, odjezd, zajištění dopravy na vlakové nádraží. Úklid areálu a prostor školy, odvoz zapůjčených pomůcek a materiálů.

2.7 Prezentace a vyhodnocení akce

V průběhu olympiády zajišťuje určený pedagogický pracovník fotodokumentaci a kamerový záznam. O akci se pravidelně zajímá regionální tisk. Několikrát ODM 1. ročníků natáčela i Česká televize a krátké reportáže bylo možné vidět v pořadech Sport v regionech a Události v regionech. Akce je prezentována na webových stránkách pořádající školy, na stránkách města, ve výroční zprávě školy a ve Zpravodaji města Velké Opatovice v rubrice Školství. Většina zúčastněných škol informuje krátkými články rodiče žáků na svých internetových stránkách společně s fotodokumentací.

Zástupkyně ředitelky školy zpracovává od II. ročníku ODM 1. ročníků tedy od roku 2000 dokument obsahující výsledky jednotlivých disciplín a celkové umístění škol. Dokument poté rozesílá všem zúčastněným školám.

Následující den po ukončení akce děkuje ředitelka školy prostřednictvím školního rozhlasu všem organizátorům akce a zvláště olympijské výpravě prvňáčků za vzornou reprezentaci.

Hlavní organizátor, vedení školy a hospodárka školy provádí vyúčtování akce. Příjem tvoří startovné, sponzorské dary, příspěvek od zřizovatele a Sdružení rodičů přátel školy. Náklady představují papíry, barva do tiskáren, občerstvení pro hosty, medaile, diplomy, výzdoba a příprava sportovního areálu, odměny do Pohádkového lesa, dárky a ceny pro malé olympioniky a jiné pomůcky jako spínací špendlíky pro startovní čísla, baterie do stopek, reflexní páska pro vyznačení sektoru na hody, psací potřeby pro rozhodčí aj.

3 Pohybová aktivita

V životě člověka dochází k nepřetržitému uspokojování potřeb. K základním fyziologickým potřebám patří pohyb. „Pohybová aktivita se obvykle definuje jako jakýkoliv tělesný pohyb spojený se svalovou kontrakcí, který zvyšuje výdej energie nad klidovou úroveň.“ (Kukla, 2016, s. 68) V odborné literatuře se setkáváme s pojmem habituální pohybová aktivita, jíž se rozumí běžné vykonávání organizované i neorganizované činnosti člověka. Běžné pohybové aktivity dovednostního charakteru za určitou časovou jednotku jsou uváděny pod pojmem pohybová aktivnost.

Pohybovou aktivitu lze rozdělit dle:

- cíle: sportovní, rekreační, zdravotní
- pravidelnosti: pravidelná, nepravidelná
- socializace: individuální, skupinová
- řízenosti: organizovaná, neorganizovaná
- záměrnosti: intencionální, spontánní
- denního režimu: volnočasová, pracovní, školní, mimoškolní
- etapy života: pohybová aktivita dětí, mládeže, dospělých, seniorů

(Sigmundová, 2015, s. 10)

Pravidelná pohybová aktivita přispívá k dostatečné tělesné kondici, dobrému zdraví, udržuje jedince v kvalitním zdravotním stavu. Opakem pohybové aktivity je pohybová inaktivita, tedy minimální tělesný pohyb s nízkými energetickými nároky. „Nedostatek pohybu – ať již chtěný nebo vynucený – je vždy patologickým jevem.“ (Křištofič, 2006, s. 12)

Snaha být celoživotně pohybově aktivní se zjednodušeně označuje jako pohybová gramotnost. „Pohybově gramotný člověk je zodpovědný za své vlastní zdraví a má pohybové schopnosti, dovednosti a sebedůvěru těšit se z celoživotně prováděné pohybové aktivity v různém prostředí.“ (Vašíčková, 2016, s. 37) Uvědomuje si výhody pohybové aktivity, jejího vlivu na zdraví a je přiměřeně motivovaný.

Paralelní pojem zdravotní gramotnost zahrnuje získávání obecných poznatků z oblasti zdraví, umět jim porozumět a dokázat jich využívat. Měla by patřit mezi základní gramotnosti člověka. (Fialová, 2014, s. 196 – 197)

3.1 Pohyb dětí

„Pohybová aktivita v dětství podporuje imunitní systém, zvyšuje hustotu kostí a rozvíjí pohybové dovednosti.“ (Galloway, 2007, s. 16) Dětský organismus by měl být zatěžován rovnoměrně. Délka pohybové aktivity rozvíjejícího charakteru by měla být úměrná době, kdy pohyb neprovádí, což je např. spánek nebo statická práce ve škole. (Zounková, 2011, s. 9) Spontánní aktivity by tedy měly plně kompenzovat čas inaktivity.

Základní pohybové schopnosti v dětském věku lze rozdělit do čtyř základních typů, které vycházejí z provádění svalové činnosti. Jedná se o obratnost, rychlost, sílu a vytrvalost. „Obratnost je schopnost účelně harmonizovat pohyby různých částí těla. Rychlost je schopnost vykonávat pohybovou činnost maximální intenzitou v minimálním čase. Síla je schopnost překonat vnější odpor svalovým úsilím. Vytrvalost je schopnost vykonávat jakoukoli činnost delší dobu bez snížení její úrovně únavou.“ (Kučera, 2011, s. 71)

Pro děti je pohyb naprosto přirozenou potřebou. Dítě v pohybu získává velké množství informací o svém těle a poznává okolní svět. Vyhodnocuje situace, řešením problémů spojených s pohybovou aktivitou dochází k rozvoji myšlení. Potřeba pohybu, vlastní především dětem, musí být naplňována zejména kladnými prožitky²⁹.

Pohyb napomáhá odstraňovat únavu z vyučování a kompenzuje jednostranné zatížení organismu. Mezi kompenzační pohybové aktivity dětí lze zařadit tělovýchovné chvíle v průběhu běžných vyučovacích hodin, drobné pohybové hry v době relaxačních přestávek, provozování sportovních her v zájmovém vzdělávání, využívání přírodních překážek, sezonní hry na sněhu či ve vodě, vycházky se školní družinou nebo rodiči. (Pávková, 2008, s. 87)

Rodina významným způsobem ovlivňuje vztah dítěte k pohybu. Pokud rodič netráví volný čas aktivním způsobem, lze důvodně předpokládat, že dítě pohybovou aktivitu vyhledávat také nebude. Rodiče mohou vhodným příkladem ovlivňovat celoživotní zdraví svých potomků. Děti se od dospělých liší stavbou těla, psychikou,

²⁹ Prožitek je subjektivní pocit člověka. Prožívání můžeme souhrnně označit jako proud psychických jevů. (Říčan, 2013, s. 19)

vnímáním a chápáním souvislostí. Z toho plyne zcela jiný přístup k vedení pohybových aktivit než u dospělých. Hlavním cílem je vytváření předpokladů k pozdějším aktivitám. Důležitým úkolem učitelů, trenérů, vychovatelů a rodičů je nepoškodit malé sportovce jak po stránce fyzické, tak psychické. Naopak je všestranně rozvíjet a vést správným směrem. K tomu napomáhá znalost věkových zvláštností dětí. (Dovalil, 2007, s. 182 – 183)

- Prenatální období: od oplodnění do porodu. Již na plod mohou působit sportovní aktivity matky³⁰.
- Novorozenecké období: 1 – 28 dní. Probíhá adaptace na vnější prostředí.
- Kojenecké období: 28 dní – 1 rok. Jde o nejdynamičtější etapu života. Dítě se posadí, postaví, projevuje bohatou škálu pohybů.
- Batolecí období: 1 – 3 roky. Pohyby začínají být plynulé, koordinované. Batole tráví v aktivním pohybu 70 – 80 % času.
- Předškolní věk: 3 – 6 let. Pokračuje vývoj obratnosti, koordinace pohybů, chůze je zralá. Dítě využívá schopnost napodobování v plném rozsahu, významně uznává autority. Dochází k upevňování tvorby pohybové aktivity a vztahu k pohybu.
- Mladší školní věk: 6 – 10 let. Období je výrazně provázáno pohybovou aktivitou, dochází ke kvalitativním a kvantitativním změnám.
- Starší školní věk: 11 – 15 let. Dochází k dalším změnám v organismu. Platí zásada adekvátní zátěže a přiměřené kompenzační aktivity.
- Adolescence: 15 – 18 let. Období kdy jedinečnou rekreaci pro adolescenta zůstává sport jako ventil soupeřivosti, agresivity a uspokojování potřeby být v kolektivu.

(Zounková, 2011, s. 10 – 20, Dovalil, 2007, s. 183, Říčan, 2004, s. 201)

3.2 Vývojové období mladšího školního věku

Mladší školní věk je označován jako „další fáze přípravy na život ve společnosti.“ (Vágnerová, 2012, s. 311) Nárůst tělesné váhy i výšky jsou pozvolné

³⁰ Odborníci upozorňují na riziko skoků, doskoků, jízdy na kole. Doporučují přiměřenou a hlavně přirozenou pohybovou aktivitu.

a rovnoměrné. Dítě vyroste o 4 – 5 cm. Podíl svalstva se zvětšuje, roste svalová síla, výkonnost organismu se zvyšuje. Dochází ke změně tělesných proporcí, dolní končetiny se prodlužují, rostou rychleji než trup a hlava. Kostra se ještě vyvíjí, oběhový systém díky velikosti srdce má ještě nižší funkčnost. (Pastucha, 2011, s. 27 – 28)

Pohybový a denní režim se výrazně mění. Dítě nastupuje do školy, což je důležitým sociálním mezníkem. Oficiálně vstupuje do společnosti. Dítě si osvojuje novou sociální roli školáka. Musí plnit povinnosti, pracovat a potvrzovat své schopnosti dle nějakého očekávání druhých. Snaha uspět a prosadit se svým výkonem je Eriksonem označována jako fáze pýle a snaživosti. Dítě se zařazuje do vrstevnické skupiny, která má svá vlastní pravidla, vytvořenou hierarchii. Chce být za svůj výkon hodnocen pozitivně a uznáván ostatními. Dítě mladšího školního věku se již orientuje ve vztazích a chování k různým lidem, dokáže s nimi komunikovat. Sociální připravenost se projevuje základní sociální znalostí a dovednostmi, které se učí v rodině. (Vágnerová, 2012, s. 254 – 260)

Tráví mnoho času pasivním pohybem ve školní lavici. Relativně volný režim se mění na povinnosti spojené se školní docházkou a následnými úkoly. Statická práce je pro dětský organismus velkou zátěží. Končí období hry, základní aktivitou je školní práce. Hravost je kompenzována v pohybových hrách provázených výraznou soutěživostí.

Všechny přirozené pohybové činnosti jako běhy, skoky, hry jsou v tomto vývojovém období dětmi vyhledávány. Děti vykonávají většinu pohybových aktivit spontánně, bez potřeby větší motivace, i když na konci 6. roku dochází k mírnému poklesu spontaneity. (Jansa, 2012, s. 23 – 24)

Vysoké nároky jsou kladeny na rodinu, která by měla volnočasové pohybové aktivity dítěti organizovat a poskytovat mu dostatečný prostor. Hledání pozitivního vztahu dítěte k pohybu je tedy do značné míry závislé na rodičích. Povzbuzení, zapojení se, nabídka možností, vhodná motivace jsou cestou k ovlivnění potomka. Rodič by měl své dítě dobře znát, aby mu mohl vhodnou aktivitu nabídnout, vybrat vhodný sport.

Podíl aktivního pohybu by u dětí mladšího školního věku měl být stejný, jako čas strávený ve škole³¹.

Důraz je kladen na vytvoření pozitivního vztahu k pohybovým aktivitám. Dítě zlepšuje pohyby typu šplhání, skoky, poskoky, přeskakování. Pohyby dítě více kontroluje, vykonává je plynuleji, rychleji, snadněji a má je více zautomatizované. Cvičení jednostranně zatěžující pohybový aparát nejsou v tomto období vhodná. Posilování svalových skupin je možné pouze vlastní vahou těla.

Dítě mladšího školního věku by mělo rozlišovat chování k autoritám a vrstevníkům. Velmi dobře tedy funguje ve vztahu s učiteli, trenéry, vychovateli a zvládá kolektivní hry. Respektuje sociální konvence, zná běžné normy chování.

Ještě není schopno přiměřeného sebehodnocení, nedokáže odhadnout vlastní schopnosti, výkon.

Na konci období mladšího školního věku je možné začít se sportovním tréninkem s využitím pohybových her. V ideálním případě je řízený pohyb střídán pohybem volným. Dochází k rozvoji silových, rychlostních, obratnostních a částečně vytrvalostních schopností. (Zouneková, 2011, s. 16 -18)

3.3 Vliv pohybové aktivity na psychiku dětí mladšího školního věku

S nástupem do školy nastávají v životě dítěte intenzivní změny. Dochází k přechodu k povinnostem a úbytku volného času. Dítě je již somaticky i psychicky připraveno na nové poznatky poskytované školou. Nejvíce zatěžovanou oblastí je oblast sociální. Mezi vrstevníky se učí fungovat, vyrovnává se s postavením ve skupině. Právě situace spojené s pohybovými aktivitami vytvářejí vhodné prostředí pro nácvik těchto dovedností. Vyrovnat se s výraznou sociální změnou pomáhá dítěti na poli školním autorita učitele, v aktivitách zájmových trenér nebo vychovatel.

Žák mladšího školního věku upřednostňuje pohybové hry vyžadující obratnost. Nad dosažením předem stanoveného cíle převládá radost z provádění pohybové

³¹ Doporučená doba aktivního pohybu u dětí mladšího školního věku je 5 hodin denně.

činnosti. Výrazná motivace není nezbytná, spíše je třeba dodržovat odpovídající zatížení dětského organismu vzhledem k věkovým zvláštnostem.

„Novým pohybům se děti učí snadno a rychle na základě demonstrace a jednoduché instrukce. Dítě si osvojuje nejen celostní pohyby, ale začíná být schopno pohyb provádět v jeho částech a pak ho nacvičit v celkovém pohybovém motivu.“ (Kučera, Hátlová, 2011, s. 118) Typická je krátkodobá pozornost dle aktuálního zájmu dítěte a učení nápodobou.

Vhodná podpora ze strany rodičů a okolí vede k rychlejšímu rozvoji dovedností. Dítě potřebuje být chváleno, zvyšuje se mu sebevědomí. Při pohybových aktivitách musí zažívat příjemné pocity. V opačném případě začne brzy klást odpor a nepříjemným situacím se bude vyhýbat. Nebude se snažit dosahovat dobrých výsledků. Dle sportovních psychologů se může forma protestu projevit i v mezosobnostních vztazích. (Hátlová, 2011, s. 118)

3.4 Pohybová aktivita v zájmových činnostech dětí

Uskutečňování volnočasových aktivit je založeno na činnostech naplňujících zájmy účastníků. Nejvíce zájmových činností je organizováno ve formálních skupinách s pevnou organizační strukturou, jako jsou kroužky, oddíly, soubory, kluby nebo v neformálních ve volných sdruženích, fanklubech aj.

Zájmové aktivity vedou samotní pedagogové s patřičným vzděláním či dobrovolníci, kteří se v dané problematice orientují díky vlastním zájmům či druhu povolání. Pro vzbuzení aktivity a udržení zájmu dětí k dané činnosti je zapotřebí vhodná motivace. Motiv může vycházet ze základních potřeb jedince, pudů, vrozených dispozic, životních hodnot, osobních plánů. „Termín zájem vyjadřuje relativně stálé zaměření osobnosti.“ (Hájek, 2008, s. 164)

Zájmové činnosti zajišťují kladné prožitky, odreagování se z denních povinností a rozpoznávání vlastních možností. Jsou založeny na dobrovolnosti a individuálních potřebách účastníků. Směřují k volbě budoucí profese a dalšímu uplatnění v životě. Působí jako prevence rizikového chování dětí. Při výběru volnočasových aktivit je třeba mít zájem dítěte vždy na zřeteli a stavět ho na první místo.

Zájmy lze rozdělit dle úrovně činností na aktivní, kdy účastník sám nějakou činnost vyvíjí a receptivní s vnímáním nějakého předmětu. Receptivní zájem je provozován např. při poslechu hudby, návštěvě koncertu či kina. Dle intenzity zájmu na hluboké a povrchní. Z hlediska času na krátkodobé, dočasné a trvalé. Dle stupně koncentrace na jednostranné a mnohostranné. Dále na žádoucí a nežádoucí rozlišené podle uznávaných společenských norem.

Zájmové činnosti obsahující pohybové aktivity spadající do oblasti tělovýchova a sport. Vedou k rozvíjení fyzické zdatnosti, podporují sebepoznávání, přispívají k toleranci a vnímání chování a jednání v duchu fair play. Pěstují u účastníků psychickou odolnost vůči stresu. Do nabídky činností jsou zahrnuty sportovní hry nebo lehká atletika. Podobnou aktivitou je turistika spojující přírodovědnou i společenskovední činnost s prvky tělovýchovy. Pravidelná tělovýchovná činnost probíhá v zájmových kroužcích, souborech, klubech, oddílech nebo kurzech. (Hájek, 2008, s. 163 – 169)

Zájmové vzdělávání mohou děti navštěvovat v rámci školských zařízení.

Středisko volného času obsahuje široké spektrum aktivit. Zájmové činnosti příležitostné, pravidelné, táborové, osvětové, organizuje soutěže, přehlídky, ale nabízí i otevřené aktivity v hernách, na hřištích, sportovištích, v čítárnách apod. (Hájek, 2008, s. 143)

Školní družiny bývají zřizovány při základních školách, žáci jsou rozděleni do tzv. oddělení. Jsou určeny pro všechny žáky školy s upřednostňováním těch nejmladších, dle kapacity a prostorových možností zařízení. Žáci zde tráví čas mimo vyučování, nabízenými činnostmi si kompenzují únavu z dopolední pohybové inaktivity. Náplní jsou odpočinkové činnosti (hry dle vlastního výběru dětí, společná četba), zájmové činnosti (výtvarná, pracovní, přírodovědná, literární, tělovýchovná apod.) a rekreační činnosti (aktivní odpočinek na čerstvém vzduchu nebo v tělocvičně školy). Družina poskytuje žákům i prostor k přípravě na vyučování.

Školní kluby také bývají zřizovány při školách. Jsou přednostně zřizovány pro žáky II. stupně. Docházka do klubu je zcela dobrovolná, žáci se samostatně zapisují

do knihy příchodů a odchodů. Činnost školních klubů je realizována formou zájmových útvarů, příležitostné zájmové a rekreační činnosti. (Bendl, 2015, s. 134 – 135)

Organizace dětí a mládeže a občanská sdružení patří mezi nestátní neziskové organizace. K nejnavštěvovanějším patří Skaut, Pionýr, Duha, Sokol, Klub českých turistů a další.

Zařízení sociálního charakteru pracující s dětmi a mládeží jsou **nízkoprahová zařízení** mající především sociální charakter. Pracují s účastníky nacházejícími se v obtížné životní situaci. Cílem je zlepšit kvalitu jejich života předcházením rizik plynoucích z nevhodného životního stylu. (Hájek, 2008, s. 149 – 151)

3.5 Volba pohybové aktivity v dětském věku

Mezi základní a často zásadní proces ve sportu dětí a mládeže je správný výběr pohybové aktivity. Musí vycházet z přirozeného zájmu a z potřeb dítěte.

Správný výběr se odvíjí od dvou základních kritérií. Dítě by mělo mít pro zamýšlenou činnost předpoklady a jeho okolí musí nabízet podmínky k provádění vybraného sportu. Rodiče a děti potřebují zvážit dostupné možnosti v okolí, kde žijí, jestli vůbec lze daný sport provozovat.

Objektivně je třeba zhodnotit genetické předpoklady dítěte, zdravotní vybavenost a fyziologické parametry. Hodnotí se obratnost, rychlost, síla, vytrvalost a teoretický výpočet předpokládané výšky a mentality dítěte.

Je třeba se vyvarovat nebezpečí hrožící ze strany rodičů. Naplňování jejich vlastních snů a ambicí, které později přenášejí na své potomky.

Schéma postupu pro proces výběru vhodného sportu dle Kučery, 2011:

- pohlaví jedince
- zjištění anatomických podmínek pro provádění pohybové dovednosti
- rozbor prostředí, ve kterém jedinec vyrůstal, žije a bude sportovat
- věk a jeho zákonitosti
- motorický a mentální vývoj
- predikce růstu do výšky

- stav vegetativního systému³²
 - průběh vývojových změn a jejich vzájemná relace
 - lateralita³³
 - koordinační schopnosti
 - určení transportní (přepravní) a aerobní kapacity³⁴
 - zjištění reakční doby na obecné a specifické podněty pro předpokládanou činnost
 - predikce předpokladů pro jednotlivé činnosti
 - srovnání ukazatelů s vyššími genetickými znaky s rodiči
 - proces výběru doplněn i cíleným nácvikem vybíraných pohybových aktivit (nemusí se projevit pohybový talent)
- (Kučera, 2011, s. 77 – 79)

3.6 Snížená pohybová aktivita dětí

Problémy současné společnosti jsou charakterizovány zvyšující se hypokinezi a nárůstem neinfekčních onemocnění jako je hypertenze, infarkt myokardu, mozková mrtvice, žaludeční vředy, astma, psychické poruchy, rakovina. Kalorický příjem jedinců převyšuje výdej. (Machová, 2015, s. 55)

„Nedostatek pohybu, který vede v současné populaci k rozvoji hypokinetického syndromu, nedostatečná úroveň motorických dovedností a celkově slabá fyzická kondice lidí představují akutní problémy s dalekosáhlými zdravotními dopady.“ (Bendl, 2015, s. 305)

„Nechť k pohybovým aktivitám je pozorována již u žáků základních a středních škol a řada studií v posledních desetiletích upozorňuje na zhoršující se fyzickou kondici mládeže.“ (Machová, 2015, s. 55)

³² Má hlavní význam pro udržení stálosti vnitřního prostředí organismu. (Seidl, 2008, s. 40)

³³ Přednostní užívání jedné z párových končetin (ruky, nohy) nebo smyslových orgánů (oko, ucho). (Slowík, 2016, s. 131)

³⁴ Aerobní kapacita je rozdíl mezi klidovou frekvencí a horním stropem. (Tvrzník, 2012, s. 57)

Faktory vedoucí k hypoaktivitě:

- povinná školní docházka tlumící pohybovou aktivitu žáků zejména v první polovině dne
- dopravní prostředky, pohyblivé schodiště, výtahy
- nedostatek fyzicky namáhavé práce
- rozvoj elektroniky, televize a další technické vymoženosti

Stav organismu, kdy dochází k nízkému energetickému výdeji při minimálním tělesném pohybu je nazýván pohybovou inaktivitou. Energetické nároky tohoto stavu se blíží klidovému metabolismu³⁵. V souvislosti s dětmi školního věku je pojem pohybová inaktivita velmi často zmiňována. Pohybová aktivita dětí se v současnosti snižuje natolik, že její rozsah a kvalita nemůže účinným způsobem přispívat k jejich zdravému vývoji. Nedostatek pohybu je jedním z nepříznivých důsledků civilizačního pokroku. Dochází k intenzivnímu snižování fyzické zátěže. Přirozená spontánní aktivita je nahrazována hypoaktivitou. Nízká fyzická zdatnost dětí je spojená s nárůstem výskytu obezity, nepříznivými vlivy v psychice a v sociálních vztazích. Přirozenou pohybovou aktivitu nelze ničím nahradit, patří k základním činitelům zdraví a délky lidského života. Poznatky lékařů ukazují, že nejen u dětí se zvyšuje počet oslabení, ale problematika se promítá do celé populace. „Podle WHO přispívá fyzická inaktivita ve vyspělých zemích ke vzniku 16% případů rakoviny tlustého střeva, 15% cukrovky 2. typu, 10% případů rakoviny prsu a 21% případů ischemické choroby srdeční.“ (Kukla, 2016, s. 69)

Vývoj organismu je pohybem ovlivněn. Při jeho nedostatku hrozí onemocnění či poškození životně důležitých orgánů. Zdravý způsob života v čele s pohybovou aktivitou je prevencí těchto budoucích problémů, ovlivňujících další kvalitu života jedince a v konečném důsledku i celé společnosti. Pohybové aktivity rozvíjejí tělesný, psychický a sociální stav jedince. Při absenci pohybu dochází k narušení rovnováhy mezi těmito složkami, což následně poškozuje zdraví. „I když informovanost žáků základních škol o problematice zdraví se v posledních letech zlepšila, dovednosti, postoje, chování žáků neodpovídají zásadám zdravého životního stylu. Bylo zjištěno

³⁵ Klidový metabolismus je množství energie, kterou tělo potřebuje k zajištění základních funkcí.

kouření, zneužívání alkoholu a drog, nevhodné nutriční návyky, nedostatek pohybu, problematické trávení volného času a další formy rizikového chování.“ (Fialová, 2014, s. 133) V současném způsobu života dětí dochází k rozporu mezi vrozenými dispozicemi k pohybu a reálným pohybovým režimem.

Univerzita Palackého v Olomouci zveřejnila v tiskové zprávě výsledky největší výzkumné studie o životním stylu mladé generace v Evropě. (Health Behavior in School-aged Children). Do studie bylo zapojeno 220 tisíc školáků ze 42 zemí světa. Studie HBSC mapuje úroveň pohybové aktivity, trávení volného času, šikanu, užívání alkoholu, tabákových výrobků, marihuany a další determinanty zdraví v sociálním kontextu rodiny, školy a vrstevníků. Jedno z klíčových zjištění výzkumné studie uvádí, že „naprostá většina dětí v České republice má nedostatek pohybové aktivity (cca 80%) a většina zároveň tráví příliš mnoho času u televize a počítače. České děti začínají výrazně dříve ve srovnání s mezinárodním průměrem pít alkohol, kouřit cigarety a marihuanu“ (Tisková zpráva HBSC, 2016, online))

Další odborná zpráva za rok 2016 předkládá výsledky studie „Zdraví dětí 2016“. Studie se zaměřuje na sledování alergických onemocnění, obezity, rizikových faktorů kardiovaskulárních onemocnění a poruch pohybového aparátu u dětí. Dotazníkové šetření bylo prováděno ve 46 ordinacích praktických lékařů pro děti a dorost ve vybraných městech České republiky. „Výsledky ukázaly, že pravidelně organizovaně sportuje, v průměru 4 hodiny týdně, polovina dětí. Ze sledovaných věkových skupin nejvíce sportují děti devítileté, s věkem pak pohybová aktivita klesá. Třetina dětí sportuje pravidelně, ale nejsou organizovány v oddíle nebo kroužku. V celém souboru byla pětina dětí s nulovou pohybovou aktivitou.“ (Zdraví dětí 2016, 2017, online)

„Výzkumy realizované v posledních letech konstatují snížení pohybové aktivity dětí po zahájení povinné školní docházky (Miklánková, Sigmund & Frömel, 2007). Tento stav setrvává do 4. ročníku a od 5. ročníku začíná klesat a u sportujících stoupat. Také podle projektu Životní styl a obezita (Cabrnachová, 2005) nemají české děti dostatek pohybové aktivity (mladší děti ani dospívající). Poradenské centrum Výživa (2008) na základě vyhodnocení dotazníkového šetření (16 000 respondentů) v letech 2006 – 2007 uvádí, že 67 % dětí ve středním školním věku v České republice necvičí víc než 2 hodiny při povinné tělesné výchově ve škole.“ (Fialová, 2014, s. 62 – 63)

4 Výchova, vzdělávání a sport

4.1 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví

Autoři publikace Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole uvádějí, že současná společnost si uvědomuje význam této vzdělávací oblasti vzhledem k narůstajícím problémům souvisejícím s hypokinezí, nárůstem civilizačních chorob a přibývajících návyky vedoucí k různým závislostem. Rámcové vzdělávací programy tedy zařazují tuto oblast z důvodu prevence rizikového chování žáků. Hlavním úkolem této vzdělávací oblasti je utváření zdravého životního stylu dětí a mládeže a podpora zdraví jako základ pro zdravé chování společnosti v budoucnu. (Fialová, 2014, s. 9 - 11)

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání³⁶ charakterizován jako přínos základních podnětů pro pozitivní ovlivňování zdraví. Zdraví je chápáno jako stav tělesné, duševní a sociální pohody. Utváří jej a ovlivňuje: styl života, chování podporující zdraví, mezilidské vztahy, životní prostředí atd. Závislost spokojeného, aktivního a pracovně výkonného života na dobrém zdravotním stavu jedince je zřejmý. Tento fakt začíná ovlivňovat chápání zdraví jako jednu z priorit základního vzdělávání.

Vzdělávací oblast se zaměřuje na sebepoznání žáků, chápání hodnoty zdraví, jeho ochrany, ale i hloubku nemocí a poškození zdraví. Žákům jsou představována rizika ohrožující zdraví v běžných i mimořádných situacích. Osvojují si způsoby chování vedoucí k zachování či posílení zdraví, odpovědnost za své zdraví i zdraví svého okolí. Poznávají životní hodnoty, vytvářejí si k nim postoje. Tyto záměry by měly být naplňovány pomocí vhodné motivace, formou činností navozující situace posilující zájem o problematiku zdraví.

Tato vzdělávací oblast má být realizována pomocí praktických dovedností a vytvářením modelových situací na půdě školy. Proto musí být kladen důraz na soulad mezi vzděláváním žáků v této oblasti a skutečným životem ve škole. Zásadní je osobní příklad učitele a příznivé klima ve škole. Teprve potom mohou žáci samostatněji a odpovědněji jednat, rozhodovat a činit v souladu se zdravím.

³⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání platný od 1. 9. 2017

Do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví jsou zařazeny vzdělávací obory Výchova ke zdraví a Tělesná výchova, v níž je zahrnuta i zdravotní tělesná výchova. Vzdělávací oblast je aplikována a využívána i do jiných vzdělávacích oblastí a prakticky se promítá do školního života.

„Vzdělávací obor Výchova ke zdraví vede žáky k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví v propojení všech jeho složek (sociální, psychické a fyzické) a učí je být za ně odpovědný.“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017, s. 92) Obsahově navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, je úzce propojen s průřezovým tématem Osobnostní a sociální výchova a obsahuje výchovu ke kvalitním mezilidským vztahům.

„Vzdělávací obor Tělesná výchova jako součást komplexnějšího vzdělávání žáků v problematice zdraví směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost, duševní a sociální pohodu.“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017, s. 92) Počáteční spontánní pohybové činnosti žáků postupují k činnosti řízené, výběrové. Charakteristickým prvkem pohybového vzdělávání je rozeznávání a rozvoj pohybového nadání a odhalování zdravotních oslabení žáků. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017, s. 92 – 93)

4.2 Tělesná výchova v období mladšího školního věku

„Pod tělesnou výchovou rozumíme cílevědomou výchovnou a vzdělávací činnost působící na tělesný a pohybový vývoj člověka, upevňování jeho zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti a pohybové výkonnosti, na získání základního teoretického a praktického tělovýchovného vzdělání, na utváření trvalého vztahu člověka k pohybové aktivitě.“ (Vilímová, 2002, s. 13)

Dle Rámcových vzdělávacích programů je současná tělesná výchova zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, v rozsahu dvou vyučovacích hodin týdně³⁷. Žádný velmi dobře zpracovaný vzdělávací program není zárukou hodnotných hodin tělesné výchovy, naplněných motivující pohybovou aktivitou. Kvalitní tělesná výuka

³⁷ Ředitel školy je kompetentní tuto hodinovou dotaci zvýšit.

u dětí ve všech vývojových obdobích (nejen v mladším školním věku) závisí na osobnosti, přístupu, znalostech a motivaci konkrétního učitele.

Učitel předmětu tělesná výchova v současném pojetí a při dodržování soudobých trendů, vybírá z velkého množství alternativních modelů výuky. Pro žáky vytváří atraktivní, motivující pohybové činnosti. Propojuje tělesnou výchovu s aktivitami ve volném čase. Žáka vnímá jako samostatného jedince s vnitřní aktivitou, kreativního, svobodně se rozhodujícího, odpovědného apod. Kvalitní pedagog svým žákům naslouchá, plánuje program hodin tělesné výchovy společně se svými žáky, dává jim prostor k vyjádření³⁸. Je pro ně autoritou a vzorem. Žáky hodnotí přiměřeně s přihlédnutím k věkovým a individuálním zvláštnostem. Vyučovací postupy³⁹ uplatňuje individuálně a respektuje sportovní zájmy svých žáků. Zná specifika koedukované⁴⁰ a integrované⁴¹ výuky, což se promítá v jeho praxi. Vhodně nakládá s materiálními podmínkami, orientuje se v nejnovějších trendech a postupech, chápe současné pojetí tělesné výchovy. (Pedagogika školní tělesné výchovy, 2012 – 2014, s. 3)

Tělesná výchova chápána jako předmět na základní škole si klade dlouhodobý cíl vést žáky k pochopení pohybu, jako celoživotního způsobu života, ve smyslu pěstování zdraví, zdatnosti, regenerace a rekreace, ale i jako smysluplné trávení volného času. Pro naplňování tohoto cíle je senzitivní období mladšího školního věku nejvýhodnější. Dítě má mít možnost učit se pohybovým dovednostem, vědět jak v budoucnu svoji fyzickou kondici rozvíjet a sledovat. Díky pohybu se učit chápat svět kolem sebe. Dokázat zvládat a řešit individuální i sociální situace. Školní tělesná výchova by měla být založena na aktivitě všech dětí. Reprezentace školy v soutěžích nejlepších žáků nesmí být v žádném případě upřednostňována, přestože je také součástí výuky tělesné výchovy. (Dvořáková, 2012, s. 12)

³⁸ Hodnocení vyjádřené žáky na konci vyučovací hodiny.

³⁹ Vyučovací postupy jsou důležitou součástí základních výchovně-vzdělávacích činností učitele. U mladších žáků bývá nejvhodnější komplexní postup. (Hrabinec, 2017, s. 71)

⁴⁰ Společná výuka tělesné výchovy chlapců a děvčat je typická spíše na prvním stupni základní školy. (Hrabinec, 2017, s. 157)

⁴¹ Spojení učiva jednotlivých předmětů, uplatňuje mezipředmětové vztahy. (Valenta, 2013, s. 78)

Většina dětí v období mladšího školního věku řadí tělesnou výchovu mezi velmi oblíbené předměty. Pohyb vnímají jako přirozenou součást každodenního režimu. Typická je pro ně soutěživost, zvědavost, touha naučit se něco nového.

V hodinách tělesné výchovy pohyb kompenzuje statickou zátěž z ostatních předmětů a naplňuje fyziologickou potřebu pohybu. Dochází k rozvoji pohybových schopností žáka, rozšiřování a upevňování jeho dovedností. Utváří se jeho základní zdatnost a vývoj. Zaujaté dítě, zajímavou náplní hodin tělesné výchovy, volí později pohybovou aktivitu i ve volném čase. Tělesná výchova se pro něj stává dobrou motivací do budoucna.

V období mladšího školního věku je možné sestavovat program společný pro chlapce a dívky. Složitější situaci řeší učitelé žáků blížící se k období puberty. Zde je třeba již činnosti vhodně diferencovat nebo hledat aktivity atraktivní pro obě pohlaví. Žáky mladšího školního věku učitel tělesné výchovy motivuje nejnápadněji pomocí pohybových her. V první třídě je vhodné využívat hry žákům známé již z mateřské školy a přípravných ročníků. Ideální jsou pohybové hry a soutěž družstev. Soutěže učí žáky spolupracovat v týmu a utvářet jejich postavení v kolektivu. Učitel by se měl snažit vytvářet takové situace a nastavovat možnosti, aby všichni žáci zažili pocit úspěchu a stali se platnými členy třídního kolektivu. Nezáleží na tom, zda je žák fyzicky zdatný či schopný organizátor. Při vhodně zvolených podmínkách si v kolektivních hrách svoji úspěšnou roli může najít úplně každý. Pro žáka je přínosem i občasné selhání, které musí nutně nastávat také.

Učitel tělesné výchovy se velmi často, zejména na II. stupni základní školy, potýká s nechutí k rozcvičkám. Pokud si již v období mladšího školního věku žáci zvyknou na rozcvičení před zátěží, objevuje se v období puberty tento problém v menší míře. Rozcvičku mají žáci chápat jako nezbytnou součást pohybové aktivity a tento návyk si přenést i do aktivit vykonávaných ve volném čase. Později správné rozcvičení před během, jízdou na lyžích či hrou volejbalu zajišťuje prevenci nejrůznějších úrazů. (Fialová, 2014, s. 89 – 90)

Za organizační formy jsou označovány procesy, v nichž se uskutečňuje vyučování a učení. (Skalková, 2007, s. 219)

Základní organizační formou tělesné výchovy je vyučovací hodina v rozsahu 45 minut. Všechny organizační formy lze rozčlenit na povinné, nepovinné, doplňkové a zájmové.

Mezi povinné patří vyučovací hodina uskutečňovaná minimálně 2 x týdně a zdravotní tělesná výchova. Sportovní kurzy, lyžařské kurzy jsou v současnosti aktivity pouze doporučované. Nepovinné jsou žákům školou pouze nabízeny, žáci je využívají na základě dobrovolného zájmu. Pohybově rekreační program je organizační formou doplňkovou. Jedná se o pohybovou aktivitu v rámci jiných vyučovacích předmětů, relaxační přestávky a rekreační cvičení v jiných volných časových příležitostech žáků v prostorách školy. Zájmové činnosti ve školních sportovních klubech, zájmových kroužcích, v rámci jednorázových akcí, kurzů, soutěží apod. (Vilímová, 2002, s. 73 – 74)

4.3 Olympijská výchova

Základy olympijské výchovy se opírají o poznání a osvojení ideálů, hodnot a principů olympismu. Směřují k zvnitřnění přesvědčení, postojů a hodnot osobnosti dětí, mládeže i dospělých. Olympijská výchova identifikuje a šíří olympijské poznatky, myšlenky a hodnoty. Motivuje pro účast ve sportu a měla by být běžnou součástí přípravy sportovců. Předpokládá zapojení jedinců do sportu, z důvodu pochopení některých hodnot a ideálů, které bez fyzického úsilí není možné završit a procítit. Dochází k propojení olympijského vědomí jako životní filozofie a olympijského bytí jako sportovní praxe.

Původní cíle olympijské výchovy vycházely z myšlenek Pirre de Coubertina, jež považoval sport především za výchovný prostředek. Současným cílem olympijské výchovy, stejně tak i snahou olympijského hnutí, je vytváření lepšího světa a sportu využívat k výchově dětí, mládeže i dospělých. „V olympismu i ve sportu mají značný vliv morální hodnoty a zásady. Ovlivňují chování sportovců na hřišti i diváky v hledišti.“ (Dovalil, 2004, s. 198) Zásada „fair play“ se vztahuje na všechny články sportovního světa. Zahrnuje samotné sportovce, trenéry, pedagogy, rodiče sportujících dětí, funkcionáře, organizátory her a soutěží, ale také novináře apod.

Olympijská výchova je proces zajišťující podmínky pro osvojení poznatků a hodnot olympismu a převedení do záměrného jednání člověka. Jedince je třeba zapojovat do různých druhů činnosti s olympijským kontextem.

Děti a především mládež potřebují vzory a idoly, se kterými se ztotožňují, mohou je napodobovat. Významní sportovci naplňující morální principy a s chováním v duchu fair play jsou pro tyto potřeby ideální. K praktické stránce olympijské výchovy výrazně přispívá propojenost olympijských soutěží, besed s významnými olympioniky, kulturních a uměleckých soutěží s olympijskou tematikou, filmů a literatury. Pouze začleněním prvků olympijské výchovy do školní praxe a volného času dětí a mládeže mohou být vytyčené cíle naplňovány. (Dovalil, 2004, s. 190 – 206)

4.3.1 Začlenění olympijské výchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Žáci si mají utvářet poznatky o olympijských hrách, olympijském hnutí, ideálech a hodnotách olympismu. Ve školním kurikulu jsou olympijské poznatky začleněny jako mezioborové, prolínají se více předměty. Olympijská výchova není předmětem zájmu pouze pro tělesnou výchovu. Prvky olympijské výchovy jsou obsaženy ve vzdělávacích oblastech Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a zdraví.

Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět jsou to především mezilidské vztahy, pravidla slušného chování, zvládání vlastní emocionality, rizikové chování, předcházení konfliktům, zdravý životní styl, škodlivost návykových látek, etická stránka vztahů.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost obsahuje zásady lidského soužití, morálku a mravnost, pravidla chování, výhody spolupráce lidí, společná pravidla a normy, péči o potřebné lidi ve společnosti, mezilidskou komunikaci.

Do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví je zařazen význam pohybu pro zdraví, vyváženost pracovních a odpočinkových aktivit, vztah k druhým lidem, sebepojetí, utváření vědomí vlastní identity, stanovení osobních cílů, zaujímání hodnotových postojů, prosociální chování, spolupráce ve hře. Konkrétně jsou v této oblasti dále definovány zásady jednání a chování fair play, olympijské ideály a symboly v rámci činností podporujících pohybové učení. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017, s. 42 – 96)

4.4 Výchova a sport ve volném čase

„Výchovu chápeme jako cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy.“ (Čábalová, 2011, s. 28) Často je na výchovu nahlíženo jako na součást vzdělávání. Vzdělávání od výchovy tedy nelze oddělovat. Jde o celoživotní proces, který postupně přechází v sebevýchovu. Tyto procesy shrnuje vědní obor pedagogika, věda o výchově. (Jansa, 2007, s. 36)

Mezi aplikované pedagogické vědy patří pedagogika volného času, zabývající se pojetím, cíli, obsahem a způsoby zhodnocování volného času. „Oblast volného času zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolnou prospěšnou činnost a časové ztráty s těmito činnostmi související.“ (Hájek, 2008, s. 66)

Volný čas je vymezen opakem doby práce a povinností. Doba, kdy o své činnosti jedinec svobodně rozhoduje, dělá ji rád a přináší mu pocit uspokojení. (Pávková, 2008, s. 13) S výchovou ve volném čase souvisí záměrné a cílevědomé utváření životního stylu. Jednou z významných funkcí výchovy ve volném čase je funkce zdravotní. Působení na žáka mimo vyučování má podporovat zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj. K tomuto výchovnému působení napomáhá správný režim dne dle lidských biorytmů a individuálních zvláštností člověka, vydatný pohyb na čerstvém vzduchu, utváření zdravých stravovacích návyků a pitného režimu, hygienické návyky, dodržování zásad bezpečnosti práce. (Hájek, 2008 s. 12, 69 -71)

Okruhy sportovních činností ve volném čase zahrnují kondiční cvičení, průpravná cvičení a zdravotní cvičení, gymnastika, akrobacie, atletika, sportovní pohybové hry, sezonní sporty a zábavy, besedy a přednášky o životě a úspěších sportovců, sledování soutěží aj. (Pávková, 2008, s. 96)

„Sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné

i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování výkonů individuálně nebo společně.⁴²“

Sport je činností svobodnou, vymezenou časově i prostorově, nabízí pozitivní prožitky, poskytuje seberealizaci a sociální kontakt. Rozlišit lze **aktivní** sport preferovaný jedinci s aktivním způsobem života. Sport **rekreační** zahrnující velké množství pohybových aktivit, z nichž některé sportovním činností neodpovídají. Hlavním cílem je pohybové vyžití a zábava. Dále sport **výkonnostní** odpovídající svým obsahem a formou sportovním činností nejlépe. Předpokládá cílevědomý a systematický trénink a účast v soutěžích. **Sport zdravotně postižených** realizovaný na všech úrovních, vyžadující speciální materiální zabezpečení, úpravu pravidel a spolupráci s odborníky. **Vrcholový** sport přesahující volný čas. Od účastníků se předpokládá již určitá míra talentu a tréninkových možností. (Dovalil, 2004, s. 14 -16)

Současný sport je významným společenským fenoménem na úrovni výkonnostní, vrcholové, rekreační. Zasahuje do jednotlivých sfér života. Ovlivňuje výchovu, kulturu, vědu a výzkum, ekonomiku, politiku aj. Aktivní sportovní činnosti se věnují jedinci nejrozličnějších věkových skupin od předškolního věku až po seniory. Rozsah sportovních odvětví se stále zvyšuje, nabídka sportů je pestrá a velmi široká. Sport přináší i faktor společenský. Dochází k setkávání sportovců, trenérů, organizátorů, funkcionářů, diváků. Vrcholový sport díky stále vzrůstající konkurenci vyžaduje specializaci. Kombinace sportů na vrcholové úrovni je dnes spíše výjimkou. Sportovní výkon není jen technická a fyzická připravenost sportovce, ale i jeho přístup k tréninku a schopnosti soustředění, sebeovládání.

Mezi hlavní funkce sportu patří upevňování zdraví, rozvoj fyzické zdatnosti, uspokojení potřeby pohybové aktivity, kompenzace po psychické zátěži, příjemné prožitky, sociální faktor, ovlivňování názorů, postojů i vlastností sportovce. K naplnění těchto funkcí nedochází automaticky bez smysluplného a odborného vedení trenérem na určité úrovni. Za cíl sportu se považuje dosažení maximálního výkonu

⁴² § 2, odst. 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu (Zákon o podpoře sportu, 2017, online)

při dodržování pravidel fair play. Ve výchovně - vzdělávacím procesu je hlavním cílem spíše stimulace rozvoje osobnosti po stránce fyzické, psychické a sociální.

Sportovní aktivity mají silný výchovný potenciál. Úkolem sportovní výchovy je osvojení vědomostí jedince o sportu a sportovním životě, motorických dovedností, rozvoj fyzických zdatností a pohybových schopností, utváření pohybových návyků, rozvoj specifických schopností, regulace postojů, ovlivňování vztahů ve skupině a kultivace vlastností osobnosti. Mezi výchovné úkoly ve sportu patří oblast psychohygieny, režim dne a životospráva, sportovní výkon a sociální oblast.

Ke sportu patří pravidelnost denního cyklu, kterému se musí mladí sportovci postupně naučit a získat potřebné návyky. Pedagog by měl předkládat návod k životu, v němž je prioritou zdraví, tělesná zdatnost, zodpovědnost za vlastní chování a jednání. Důležitý je vlastní příklad dospělých a slovní argumentace.

Charakteristické rysy osobnosti sportovce by měly obsahovat cílevědomost, houževnatost, odolnost při neúspěchu, sebevědomí, odvahu, kázeň, smysl pro fair play. Kultivace těchto rysů osobnosti je do značné míry závislá na správném působení na vychovávaného jedince. (Jansa, 2007, s. 36 – 39)

Sportovec se ocitá v jiných situacích, než ostatní lidé. Tyto situace osobnost sportovce pomáhají utvářet. „Při výchovném působení je důležité se opírat o vnitřní podmínky osobnosti sportovce (potřeby) a navázat na vnější podněty (incentivy) tak, aby je jedinec v dané situaci přijal za své vlastní motivy jednání.“ (Dovalil, 2004, s. 209)

4.5 Plán podpory rozvoje sportu v letech 2015 – 2017

Vláda projednala v roce 2014 materiál Plán podpory rozvoje ve sportu v letech 2015 – 2017 definující problémové oblasti týkající se sportovního prostředí a stanovující cíle v podpoře rozvoje sportu v České republice, ve kterém se mimo jiné zavázala k transparentnímu financování sportu.

V koaliční smlouvě mezi ČSSD, hnutí ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 – 2017 byla dohodnuta podpora zdravého životního stylu, posílení výchovy ve sportu ve vzdělávacích programech, podpora financování sportovních klubů

s důrazem na práci s mládeží, financování ze státního rozpočtu, rozpočtu krajů, obcí a sponzorských zdrojů, podpora občanských sdružení a neprofesionálních organizací působících v oblasti sportu a tělovýchovy.

V analýze současného stavu jsou uvedeny výsledky Státního zdravotního ústavu o poklesu počtu realizovaných pohybových aktivit (v posledních deseti letech pokles o 30 %), snížení tělesné zdatnosti, zhoršení zdravotního stavu a nárůst nadváhy a obezity. Dále je zde uvedeno konstatování, že tento stav se dále zhoršuje.

Za hlavní negativní vlivy je označeno špatné materiálně technické zabezpečení, počty a stav sportovních zařízení, nízké stavy dobrovolníků a klesající zájem o sportovní a pohybovou činnost. Zvyšující se počet necvičících žáků v hodinách tělesné výchovy a vyvážání povinností základních škol konat lyžařské výcviky apod.

Zdůrazněn je zde význam realizace pohybových aktivit a sportovních činností na základních a středních školách.

V Plánu podpory rozvoje sportu 2015 – 2017 byly vytyčeny následující cíle:

1. Podpora rozvoje a popularizace sportu pro všechny.
2. Rozvoj sportovně-rekreační infrastruktury.
3. Optimalizace objemu a struktury financování podpory rozvoje sportu.
4. Podpora sportovní reprezentace.
5. Nový legislativní rámec podpory rozvoje sportu.

(Plán rozvoje sportu v letech 2015 – 2017, 2015, online)

4.6 Další projekty Českého olympijského výboru pro děti a mládež

4.6.1 Sazka olympijský víceboj

Sportovní projekt je určen všem základním školám a víceletým gymnáziím v České republice. V rámci tzv. „olympijského diplomu“ jsou zjišťovány předpoklady žáků k určitým sportům. „Odznak všestrannosti“ rozvíjí především jejich zdatnost. Přihlásit se mohou všechny školy, nejde jen o školy se sportovním zaměřením. V ideálním případě je olympijský víceboj určen pro všechny děti. Žáci jsou zapojováni v rámci hodin tělesné výchovy. Není nutné žádné speciální vybavení ani pomůcky.

Projekt podporují čeští olympionici svojí účastí na školách. Přihlášené školy mají možnost získat nové sportovní vybavení.

Disciplíny olympijského diplomu: hluboký předklon, běh do „T“ (člunkový běh), zkrácené sedy – lehy, postoj čápa, sprint na 60 metrů, Zátokův běh na 500 metrů (1. stupeň), 1000 metrů (2. stupeň), skok z místa (1. stupeň), trojskok z místa (2. stupeň), hod basketbalovým míčem.

Disciplíny olympijského odznaku všestrannosti: sprint na 60 metrů, skok do dálky z rozběhu, hod 2 kilogramovým medicinbalem obouruč přes hlavu vzad, shyby na šikmé lavičce po dobu 2 minut, skákání přes švihadlo po dobu 2 minut, trojskok snožmo z místa, kliky po dobu dvou minut, hod míčkem 150 gramovým, běh na 1000 metrů, dribling s basketbalovým míčem kolem dvou met po dobu 2 minut, plavání po dobu 2 minut. (ČOV, 2012, online)

4.6.2 Česká olympijská nadace

Charitativní projekt Českého olympijského výboru probíhající od roku 2012. Jde o podporu mladých sportovců ve věku 6 – 18 let ze sociálně znevýhodněných rodin a dětských domovů. Přispívá na konkrétní věci spojené se sportovní aktivitou. Nemusí jít pouze o děti talentované. Důležitým měřítkem je chuť a zájem sportovat. Partnery tohoto projektu jsou Sazka a Česká televize. (ČOV, 2012, online)

4.6.3 Evropský olympijský festival mládeže

Mezinárodní vrcholná událost pro mladé sportovce ve věku 14 – 18 let. Tzv. malé olympijské hry dorostenců byly založeny v roce 1991 díky iniciativě prezidenta Mezinárodního olympijského výboru Jacques Rogge. Letní a zimní verze her se konají ve dvouletých cyklech. Na letních hrách startuje cca 2500 účastníků ze 45 – 48 zemí, zimní hry navštíví cca 1300 účastníků ze 40 – 45 států. (ČOV, 2012, online)

4.6.4 Sport v okolí

Společný projekt Českého olympijského výboru a Sazky, jejímž ambasadorem je Jaromír Jágr. Cílem je předkládat zájemcům o aktivní životní styl na jednom místě přehled sportovních akcí a nabídku sportovních klubů. Jedná se o největší veřejnou databázi sportovních klubů a sportovišť. Pomocí internetového vyhledávače na stránce

www.sportvokoli.cz lze rychle a přehledně zobrazit kalendář sportovních akcí, najít vhodný sportovní klub nebo se začíst do zajímavých článků s aktuální sportovní tematikou. (ČOV, 2012, online)

4.7 Český klub fair play

Hlavním úkolem Českého klubu fair play je vyhledávat a oceňovat sportovní činy, splňující požadavek českého sportovního chování. Současnou předsedkyní klubu je Květa Pecková - Jeriová⁴³. Společně s vyhledáváním a vyznamenáváním činů v duchu čestného a rytířského sportovního zápolení, usiluje o propagaci čestného sportovního soutěžení.

Ceny jsou udělovány v kategoriích: sportovní čin (pro závodníky, trenéry, vedoucí družstev), celoživotní postoj (pro sportovce, trenéry, činovníky po ukončení kariéry), propagace fair play (za publikační činnost). Školní cena fair play pro žáky, studenty za čestné sportovní jednání, ušlechtilý mravní čin či záchrana života. (ČOV, 2012, online)

Pedagogům je udělována cena za celoživotní přínos. V této kategorii byl vyznamenán v roce 2016 hlavní organizátor ODM 1. ročníků Velké Opatovice pan Vlastimil Slepánek, učitel ZŠ Velké Opatovice. Hlavním důvodem ocenění byla organizace ojedinělé sportovní akce pro nejmladší sportovce, kterou pořádal jako hlavní organizátor od roku 1999 do roku 2016. Mezi „rytíře sportu“ vstoupil ale i za celoživotní vedení sportovních kroužků, fotbalového trenérství, pořádání celoškolských turnajů a mnoho dalších pedagogických aktivit. Cena mu byla udělena za celoživotní pedagogickou činnost v oblasti sportovního rozvoje žáků a za šíření ušlechtilých myšlenek fair play v rámci pohybových aktivit dětí.

⁴³ Trojnásobná olympijská medailistka, běžkyně na lyžích. Předsedkyní Klubu fair play Českého olympijského výboru je od roku 2006.

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je porovnat sportovní výsledky žáků prvních ročníků základních škol během let 2000 - 2017. Vypočítat medián a aritmetický průměr hodnot jednotlivých disciplín dle roku pořádání sportovní akce ODM 1. ročníků Velké Opatovice a sledovat lineární trend. Porovnat změnu výsledků při použití mediánu a průměru, dále ukázat graf 1. a 3. kvartilu a porovnat vzdálenost dat od průměru v prvním a posledním roce měření. Od výsledků výzkumného šetření bylo očekáváno znázornění lineární tendence pohybové úrovně žáků mladšího školního věku v posledních osmnácti letech.⁴⁴ Potvrzení či vyvrácení tvrzení z odborné literatury, že úroveň pohybové aktivity dětí se neustále snižuje jako následek konzumního, sedavého životního stylu současné společnosti.

Díličními cíli práce je ukázat zda zobrazenému trendu přispívá spíše vzorek chlapců, vzorek dívek nebo je příspěvek rovnoměrný. Ukázat koeficient úspěšnosti jednotlivých základních škol stanovený na základě bodového ohodnocení umístění žáků. Porovnat lineární trend sportovních výkonů žáků jednotlivých zúčastněných škol dle počtu obyvatel, kde se základní škola nachází.

5. 2 Metodika

5.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Během devatenácti let trvání ODM 1. ročníků Velké Opatovice se na sportovištích vystřídalo více než 4000 účastníků. Záznamy o prvním ročníku z roku 1999 nejsou k dispozici. Do výzkumného šetření bylo zahrnuto 2062 chlapců a 1952 dívek, celkem 4014 žáků prvních ročníků ze 44 základních škol.

Žáci prvního ročníku jsou děti ve věku kolem šesti let. „Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li

⁴⁴ Od 24. 5. 2000 do 24. 5. 2017

o to zákonný zástupce⁴⁵.“ (Štoček, 2011, s. 74) Z hlediska vývojového období jde o děti mladšího školního věku.

Základní údaje z výsledkových listin o jednotlivých ročnících jsou v textu uvedeny v Tabulce 3.

Tabulka 3: Ročníky ODM 1. ročníků Velké Opatovice

ROČNÍK	DATUM KONÁNÍ	POČET ÚČASTNÍKŮ	Z TOHO CHLAPCŮ	Z TOHO DÍVEK	POČET ŠKOL
I.	Data o tomto ročníku nejsou k dispozici				
II.	24. 5. 2000	210	111	99	27
III.	23. 5. 2001	233	122	111	26
IV.	22. 5. 2002	229	115	114	24
V.	28. 5. 2003	201	106	95	23
VI.	26. 5. 2004	217	115	102	27
VII.	25. 5. 2005	208	107	101	24
VIII.	24. 5. 2006	224	115	109	24
IX.	23. 5. 2007	189	97	92	23
X.	28. 5. 2008	217	114	103	26
XI.	27. 5. 2009	207	109	98	24
XII.	26. 5. 2010	218	111	107	25
XIII.	25. 5. 2011	222	117	105	26
XIV.	23. 5. 2012	245	120	125	27
XV.	22. 5. 2013	212	103	109	23
XVI.	21. 5. 2014	237	122	115	26
XVII.	20. 5. 2015	230	118	112	26
XVIII. ⁴⁶	25. 5. 2016	266	134	132	28
XIX.	24. 5. 2017	249	126	123	27
Celkem		4014	2062	1952	

⁴⁵ §36 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Nad XVIII. ročníkem převzalo záštitu Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.

Základní školy ležící

- v okrese Blansko: Adamov, Benešov, Blansko, Bořitov, Boskovice, Cetkovice, Černá Hora, Dešná, Drnovice, Jedovnice, Knínice, Kunštát, Letovice, Lipovec, Lipůvka, Lysice, Olešnice, Ostrov u Macochy, Rájec Jestřebí, Ráječko, Skalice nad Svitavou, Sloup, Svitávka, Šebetov, Úsobrno, Velké Opatovice, Visky, Žďárná
- v okrese Prostějov: Brodek u Konice, Horní Štěpánov, Protivanov
- v okrese Brno – venkov: Brumov, Dolní Kounice, Lomnice
- v okrese Svitavy: Jaroměřice, Jevíčko, Městečko Trnávka
- v hlavním městě Praha: Praha 4 – Poldolí
- v Polsku: Opole

(Údaje Českého statistického úřadu k 1. 1. 2017)

5.2.2 Disciplíny a měřicí nástroj

Měření sportovních výkonů žáků zajišťují pedagogové pořádající Základní školy Velké Opatovice. V několika prvních ročnících akce měření prováděli rozhodčí z řad dobrovolníků TJ Sokol Velké Opatovice. Běh na 50 m a 400 m je měřen pomocí profesionálních digitálních stopek určených pro náročné časoměřiče. Hod kriketovým míčkem a skok z místa pomocí měřicího pásma.

Tabulka 4: Disciplíny a jejich měření

Disciplína	Měření
běh na 50 m (B1)	s přesností na vteřiny, setiny sekundy
hod kriketovým míčkem (KM)	s přesností na metry a centimetry
skok z místa (SM)	s přesností na centimetry
běh na 400 m (B2)	s přesností na minuty, vteřiny, setiny sekundy

5.3 Zpracování dat, diskuze

Pro výzkumné šetření bylo zpracováno 14 271 dat, výsledků sportovních výkonů ze čtyř disciplín. Pro nejdetailnější analýzu práce (hlavní výzkumný cíl), byly vytvořeny tabulky s jednotlivými výkony pro zkoumané disciplíny a dané pohlaví ve sledovaných letech 2000 – 2017. Tato zdrojová data byla doplněna o výpočty střední hodnoty

(mediánu), aritmetického průměru, 1. a 3. kvartilu pro jednotlivé sledované roky. Z vypočtených hodnot byly sestaveny grafy a zkoumány lineární trendy sportovních výkonů žáků prvních ročníků základních škol. Veškeré analýzy a tvorba grafů byly prováděny v tabulkovém procesoru Microsoft Excel.

Pro dílčí cíl výzkumu ukázat koeficient úspěšnosti základních škol byl z výsledkových listin vyfiltrován počet účastí a bodového ohodnocení škol. Byl spočítán koeficient úspěšnosti školy (podíl bodů a účastí). Pro potřeby porovnání byly odstraněny základní školy s účastí méně než 4 krát. Dále byly jednotlivé školy zařazeny do skupin dle počtu obyvatel, byl spočítán koeficient úspěšnosti.

Pro zjištění lineárního trendu sportovních výkonů žáků základních škol dle počtu obyvatel byla z výsledkových listin sestavena souhrnná tabulka obsahující jméno žáka, název základní školy, pohlaví, ročník ODM 1. ročníků, typ disciplíny, výkon. Pro potřeby analýz byly jednotlivé základní školy zařazeny do třech skupin dle počtu obyvatel obce, ve kterém se nacházejí. Pomocí kontingenční tabulky a výpočtu mediánů byly získány data pro zkoumání vývoje mediánů a jejich lineárních trendů dle velikosti obce v běhu na 50 metrů, v běhu na 400 metrů, v disciplíně skok z místa a hod kriketovým míčkem.

K dispozici jsou naměřená data:

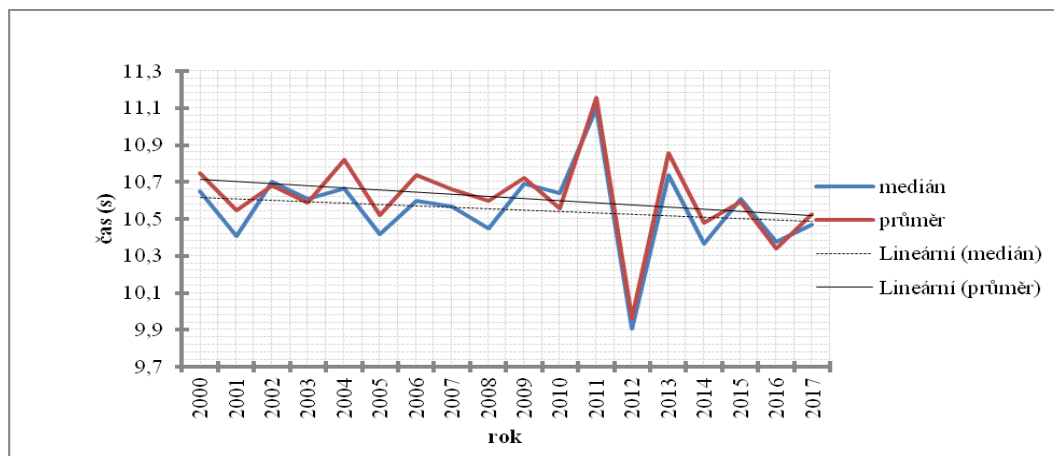
- běh na 50 m rok 2000 – 2017
- běh 400 m rok 2003 – 2017⁴⁷
- skok z místa rok 2000 – 2017
- hod kriketovým míčkem rok 2000 – 2017

⁴⁷ V roce 1999 byla vzdálenost tohoto běhu stanovena na 600 m. V roce 2000 – 2002 běželi malí sportovci 500 m, proto není možné tyto naměřené výkony zahrnout do celkového výzkumného šetření. Běh byl zkrácen v roce 2003 na 400 m kvůli snížení náročnosti této disciplíny.

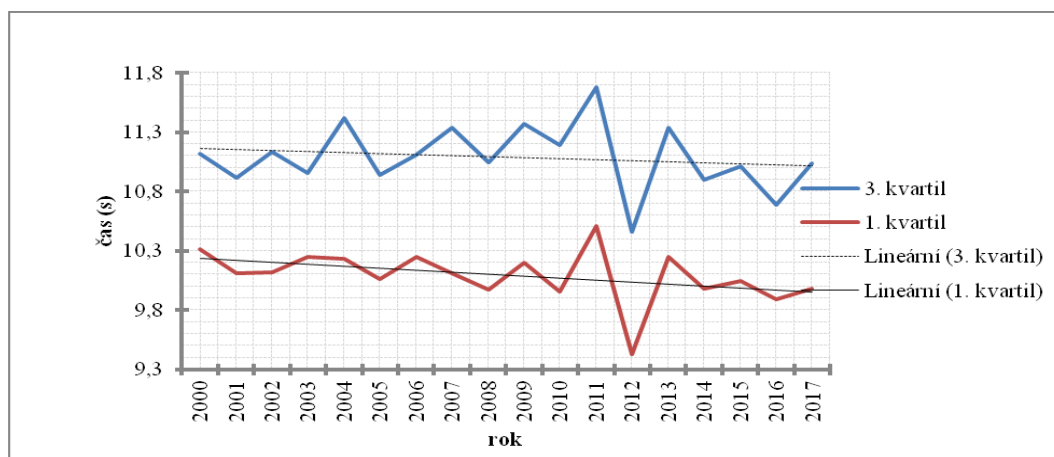
5.3.1 Lineární trend sportovních výkonů žáků prvních ročníků

Běh 50 m – dívky

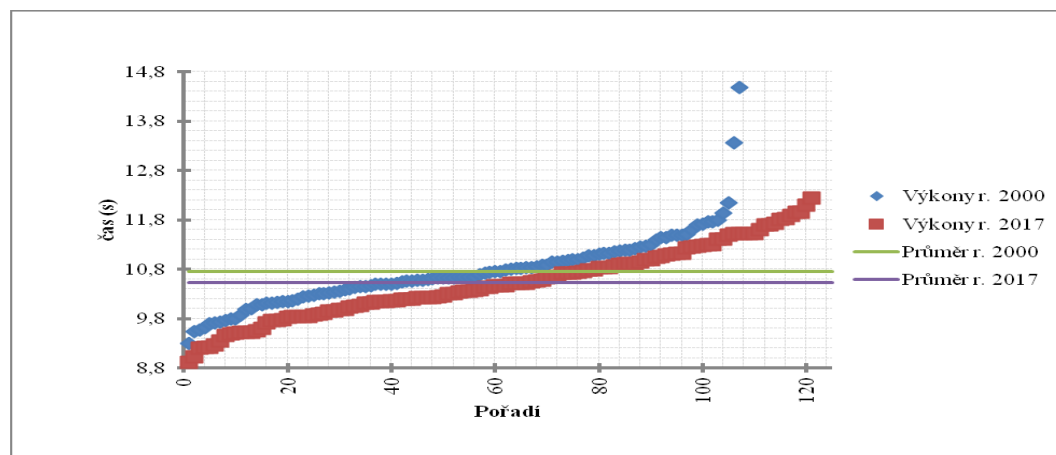
Obr. 1.1 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 50 m – dívky

Obr. 1.2 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 50 m – dívky

Obr. 1.3 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 50 m – dívky

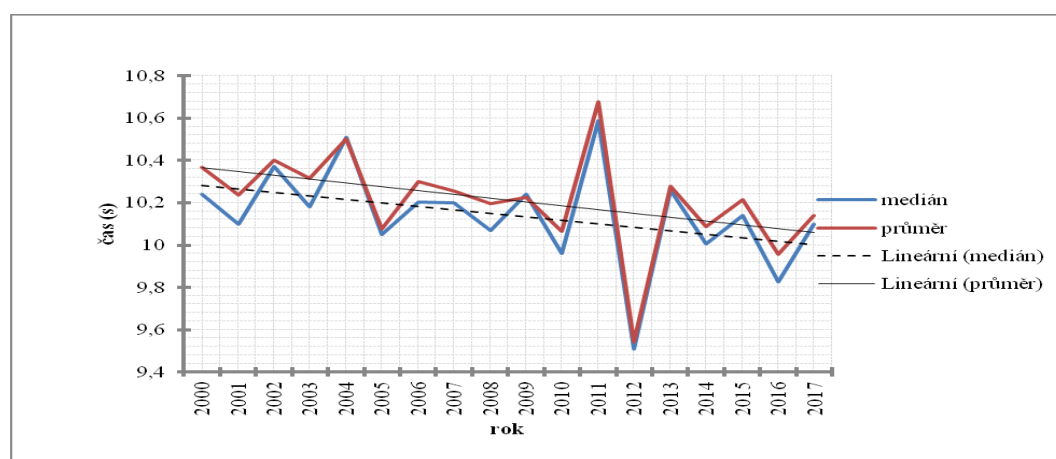

Diskuze k běhu 50 m – dívky

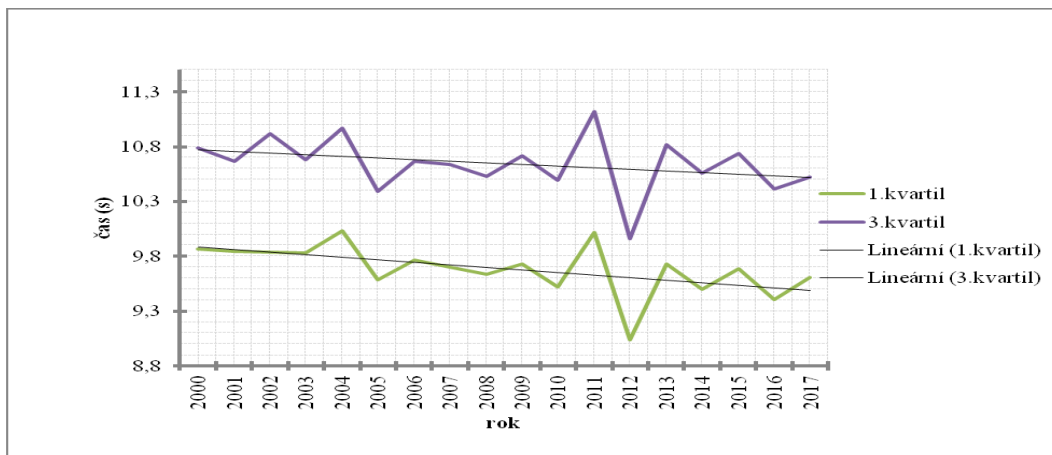
V analýze krátkého běhu dívek na 50 m sledujeme pozvolný klesající trend výkonů. Mezi prvním a posledním sledovaným rokem je vidět zlepšení cca o 0,15 sekundy. V analýze 1. a 3. kvartilu sledujeme mírně odlišný trend. Lepší výsledky sportovních výkonů mají větší sestupnou tendenci. Rozdíl mezi průměrem výkonů roku 2000 a roku 2017 je cca o 0,2 sekundy. Lze sledovat téměř konstantní rozdíl výkonů. Celkově sledujeme podstatný výkyv sportovních výkonů žáků 1. ročníků v letech 2011 a 2012.

Běh 50 m – chlapci

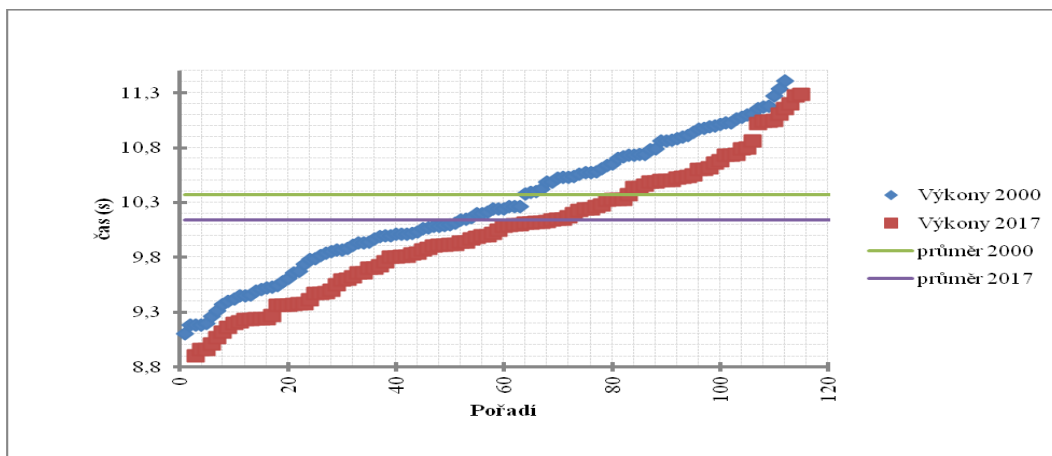
Obr. 1.4 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 50 m - chlapci

Obr. 1.5 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 50 m – chlapci

Obr. 1.6 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 50 m – chlapci

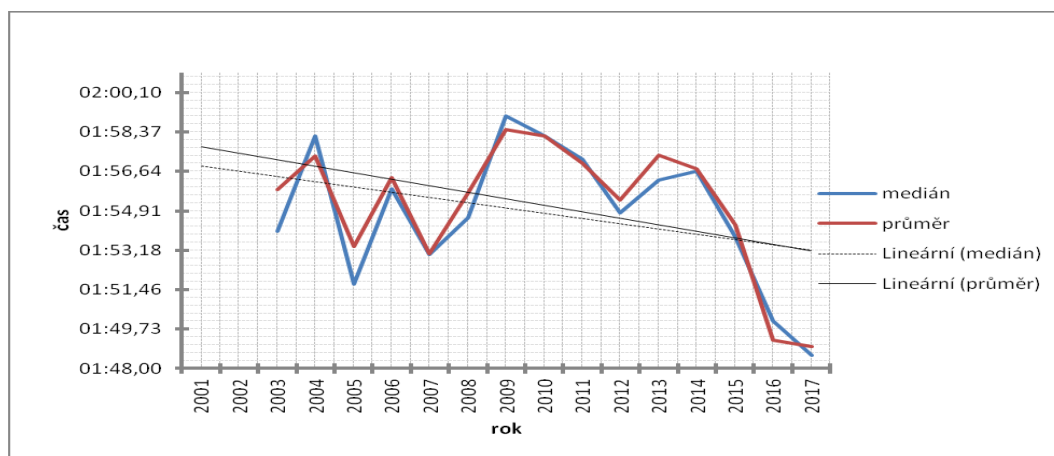

Diskuze k běhu 50 m – chlapci

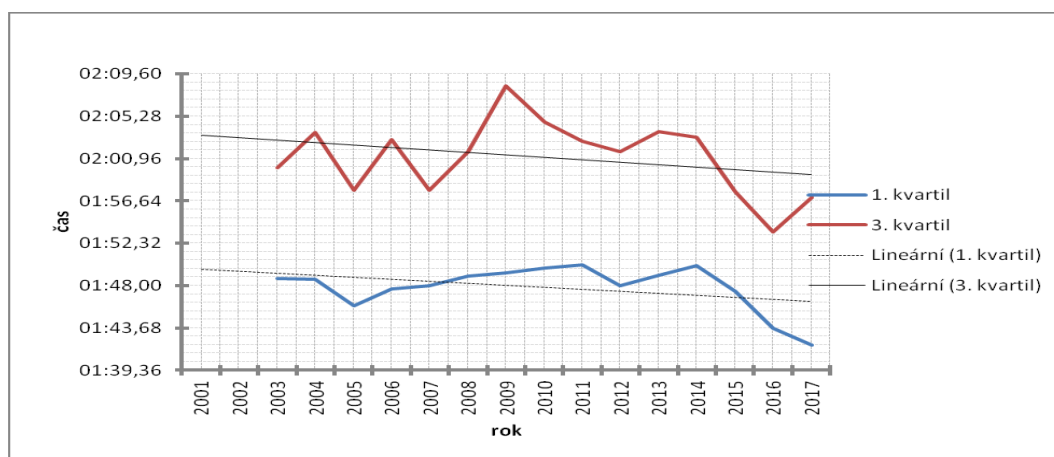
V analýze krátkého běhu chlapců na 50 m sledujeme obdobné chování křivek jako u dívek. Klesající trend sportovních výkonů, kdy mezi prvním a posledním sledovaným rokem je vidět zlepšení cca o 0,15 sekundy. Lepší sportovní výkony mají větší sestupnou tendenci. Rozdíl mezi průměrem výkonů roku 2000 a roku 2017 je cca o 0,2 sekundy. Celkově sledujeme také jako u dívek podstatný výkyv v roce 2011 a 2012.

Běh na 400 m – dívky

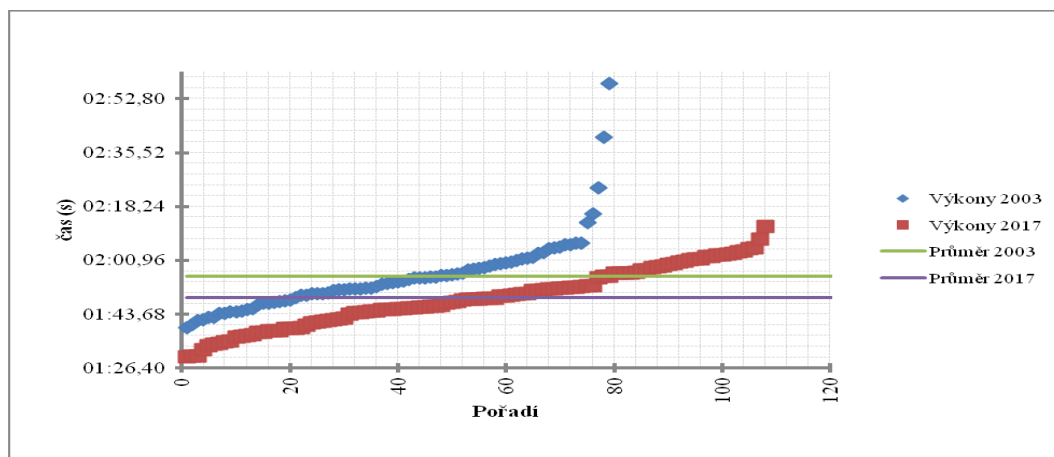
Obr. 1.7 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m – dívky

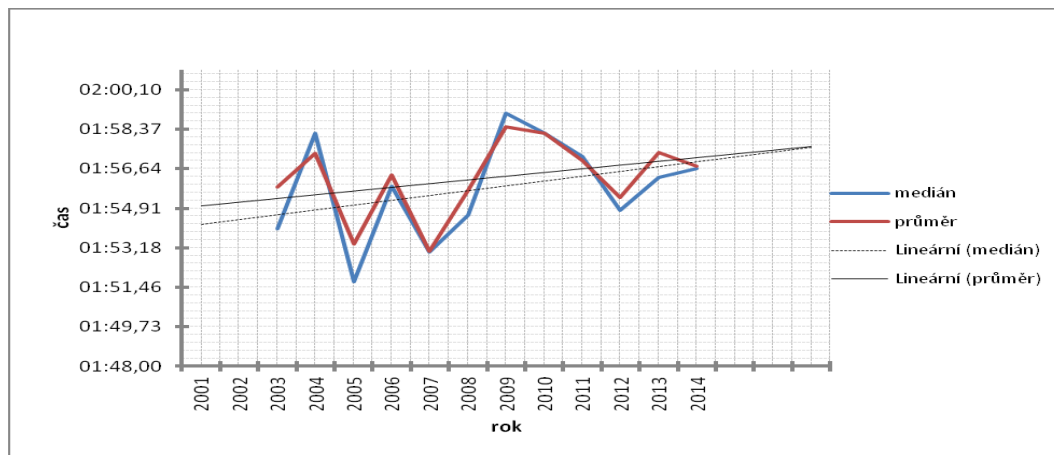
Obr. 1.8 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m – dívky

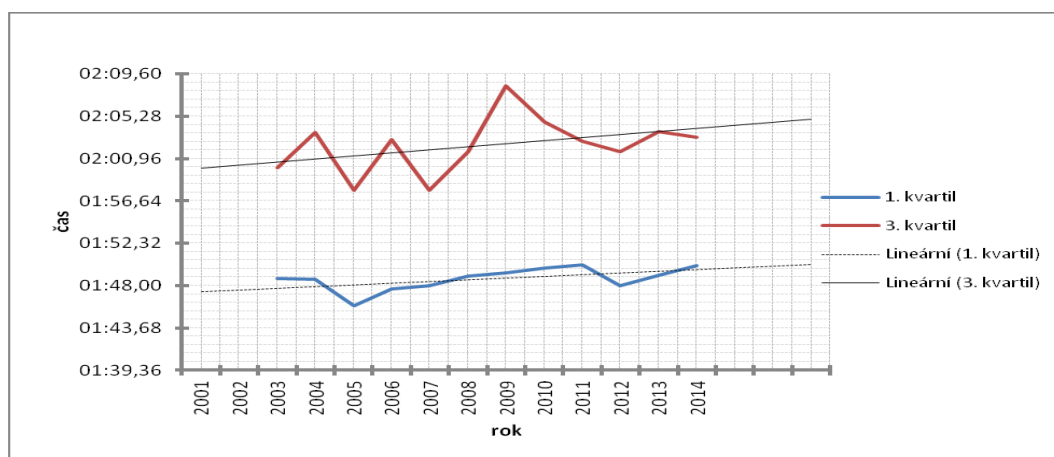
Obr. 1.9 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 400 m – dívky

Obr. 1.10 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – dívky

Obr. 1.11 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – dívky

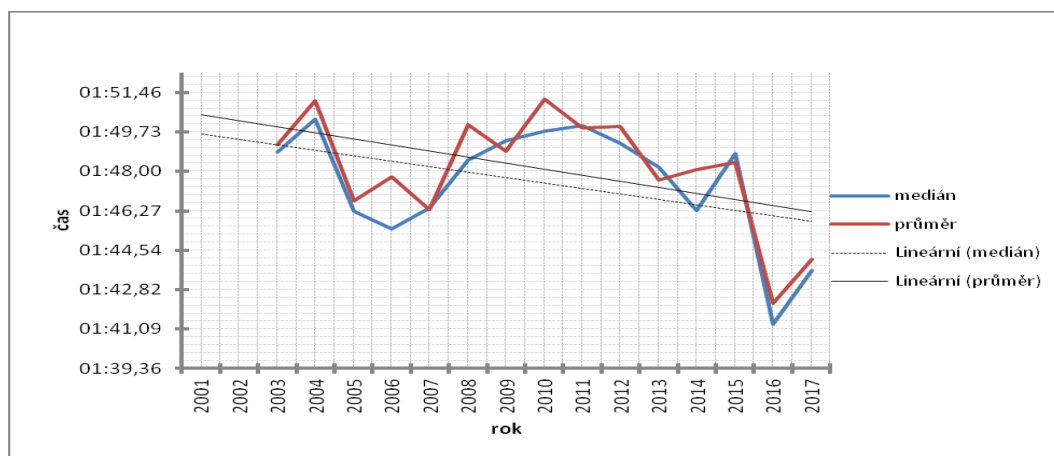

Diskuze k běhu na 400 m – dívky

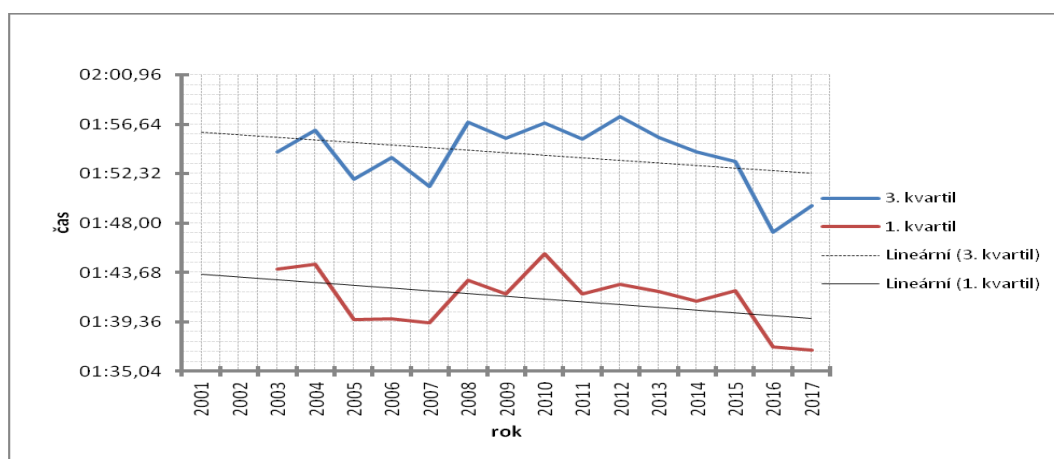
Analýza běhu dívek na 400 m pracuje s daty až od roku 2003 z důvodu jiné vzdálenosti v předchozím měření (rok 1999 běh na 600 m, rok 2000, 2001, 2002 běh na 500m). V analýze malého maratónu běhu dívek na 400 m sledujeme klesající trend výkonů, mezi prvním a posledním rokem měření je vidět nepatrné zlepšení. Trend výrazně ovlivňují výkony ze třech posledních sledovaných let (2015, 2016, 2017). Z tohoto důvodu jsou v práci uvedeny také grafy znázorňující lineární trend sportovních výsledků bez uvedení posledních tří let. V chování lineárních trendů 1. a 3. kvartilu nepozorujeme odlišné chování. Sledujeme mírné rozevření křivek výkonů roku 2000 a roku 2017, zejména na posledních pozicích.

Běh na 400 m – chlapci

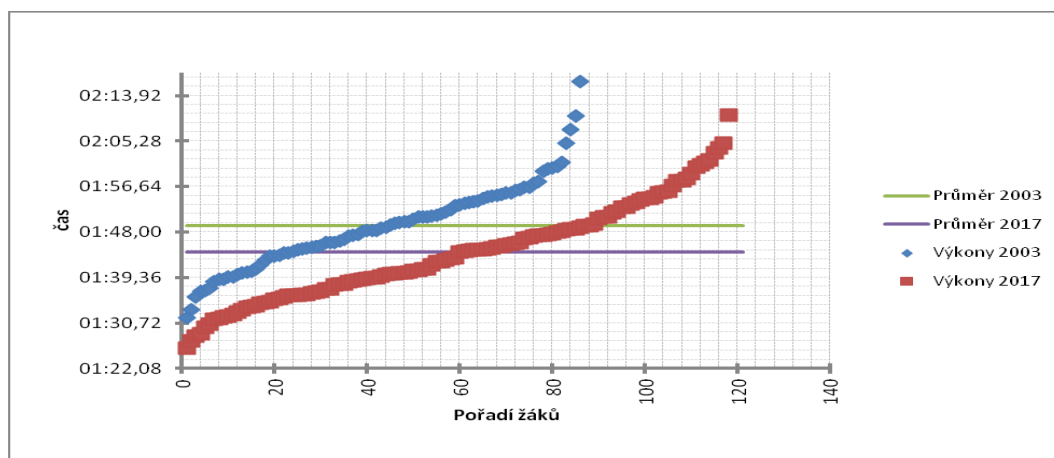
Obr. 1.12 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m – chlapci

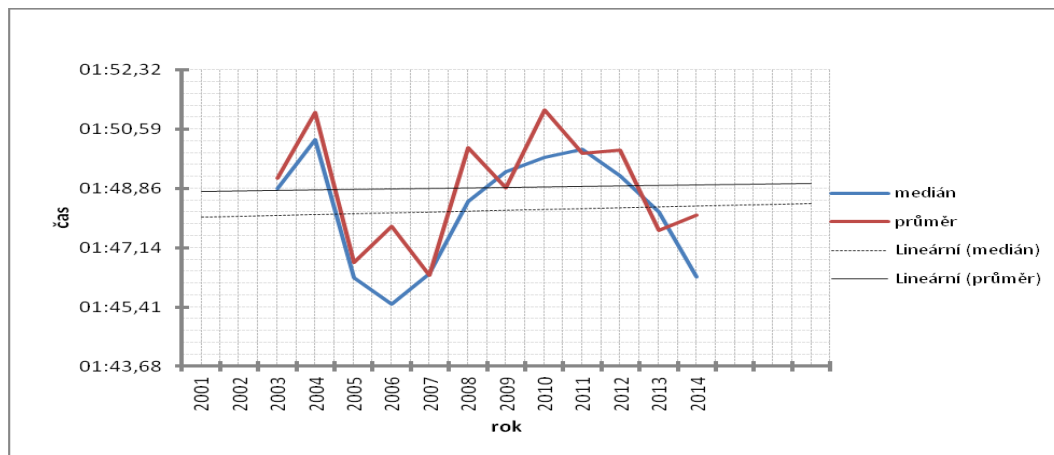
Obr. 1.13 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m – chlapci

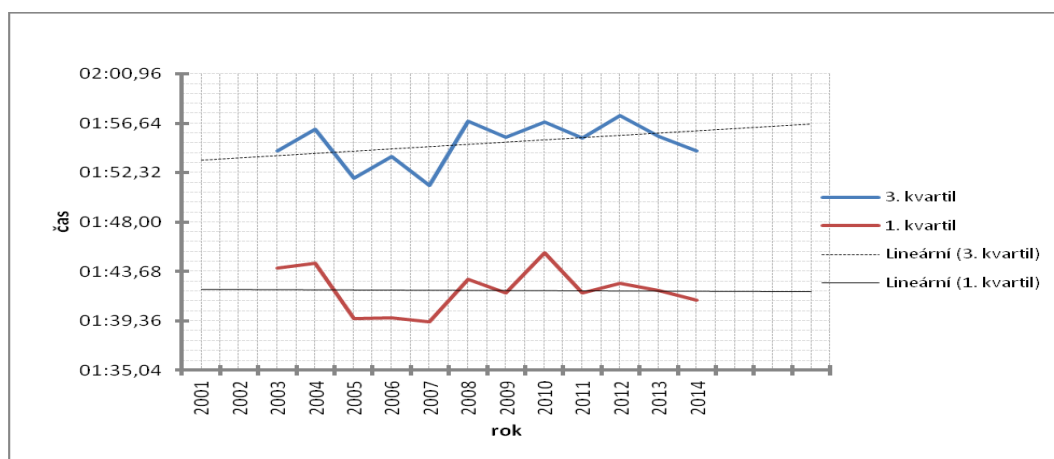
Obr. 1.14 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 400 m – chlapci

Obr. 1.15 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – chlapci

Obr. 1.16 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – chlapci

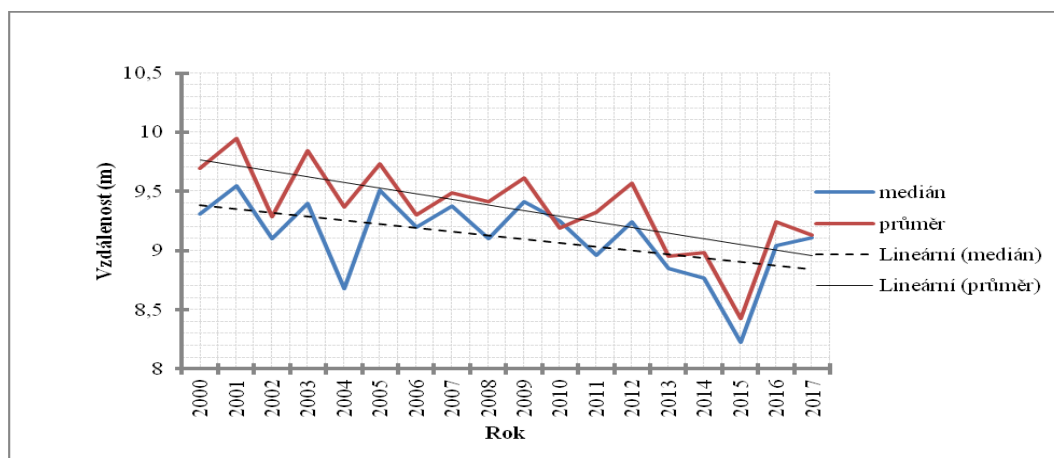

Diskuze k běhu na 400 m – chlapci

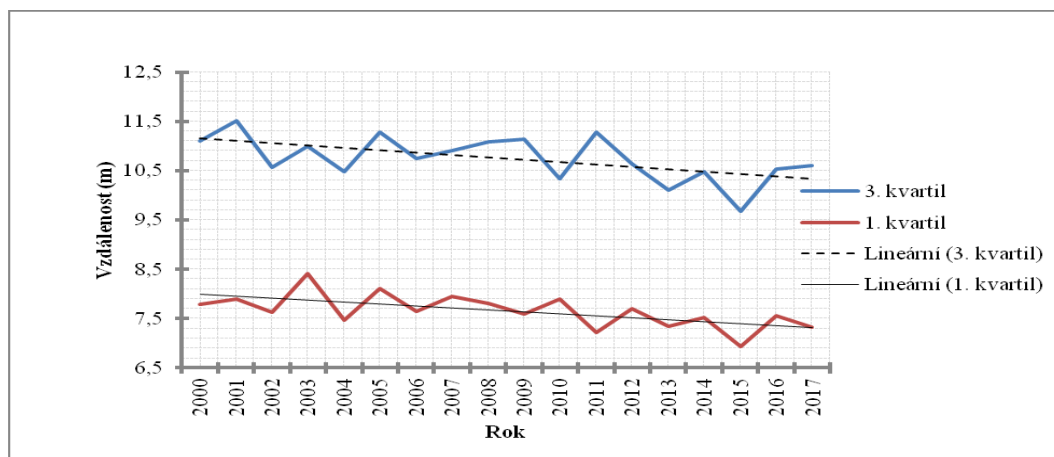
Analýza pracuje s daty až od roku 2003 ze stejného důvodu jako u dívek (nevyhovující vzdálenost v předchozím měření). V analýze malého maratónu běhu chlapců na 400 m je trend sportovních výsledků klesající. Výkony sportovců se nepatrně zlepšují. Trend stejně jako u dívek významně ovlivňují poslední tři sledované roky. V práci jsou tedy uvedeny grafy výkonů od roku 2003 do roku 2017 a od roku 2003 do roku 2014. Nepozorujeme odlišné chování lineárních trendů na 1. a 3. kvartilu. Dochází k rozevření křivek znázorňujících výkony roku 2000 a roku 2017 zejména u posledních pozic v pořadí dat výkonů.

Hod kriketovým míčkem – dívky

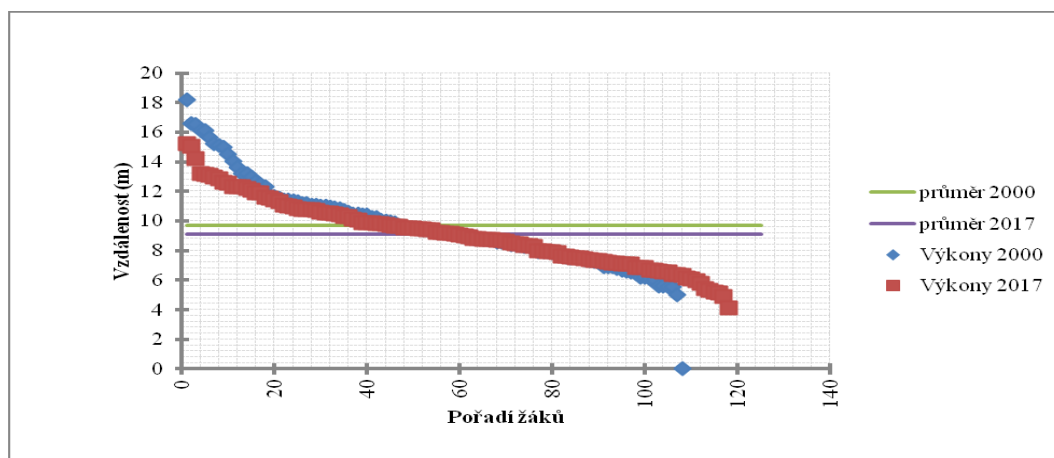
Obr. 1.17 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v hodu kriketovým míčkem – dívky

Obr. 1.18 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v hodu kriketovým míčkem – dívky

Obr. 1.19 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v hodu kriketovým míčkem – dívky

Diskuze k hodu kriketovým míčkem – dívky

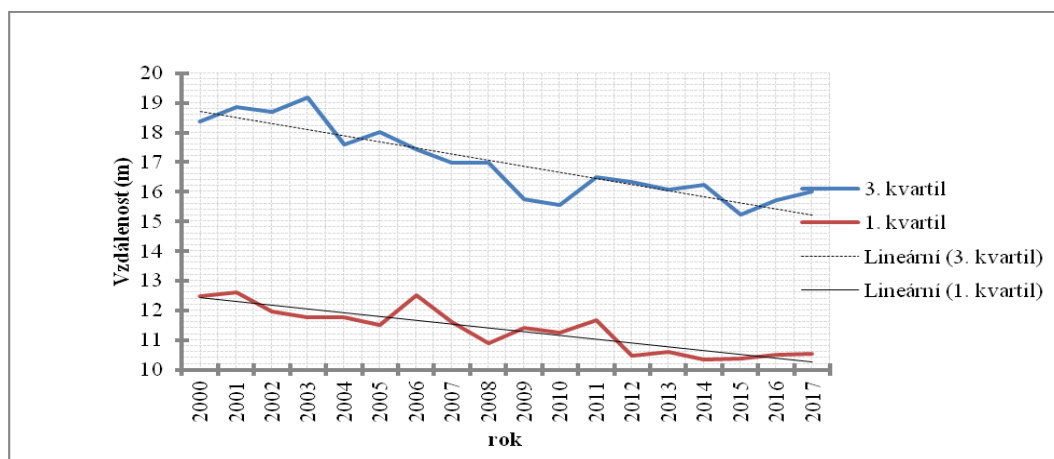
V analýze hodu kriketovým míčkem dívek sledujeme klesající trend. Je vidět zhoršení výkonů od prvního roku měření. Lze sledovat velký výkyv v roce 2015. Zhoršení činí nezanedbatelného půl metru. Za klesající trend odpovídají výsledky 1. a 3. kvartilu stejným dílem. Při porovnání výkonů v roce 2000 a roce 2017 sledujeme výraznou disproporci na prvním až dvacátém místě v pořadí žáků.

Hod kriketovým míčkem – chlapci

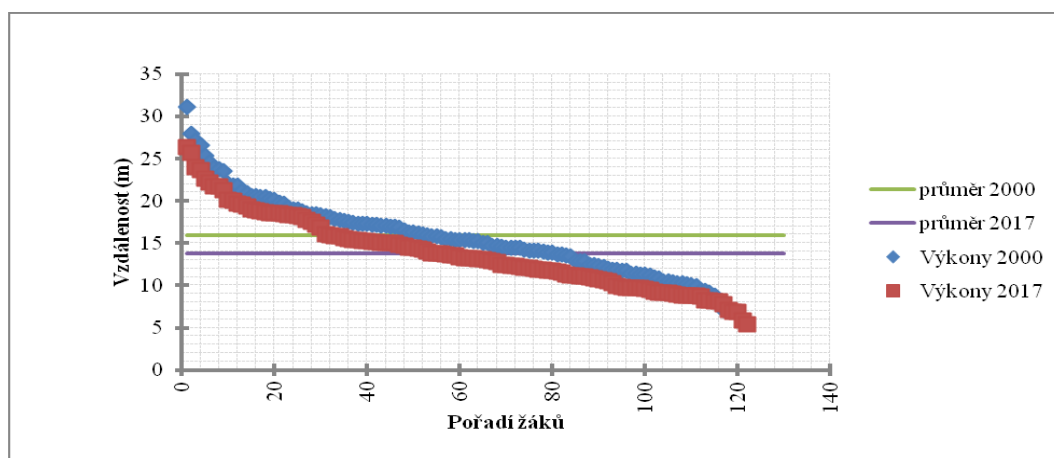
Obr. 1.20 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v hodu kriketovým míčkem – chlapci

Obr. 1.21 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v hodu kriketovým míčkem – chlapci

Obr. 1.22 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v hodu kriketovým míčkem – chlapci

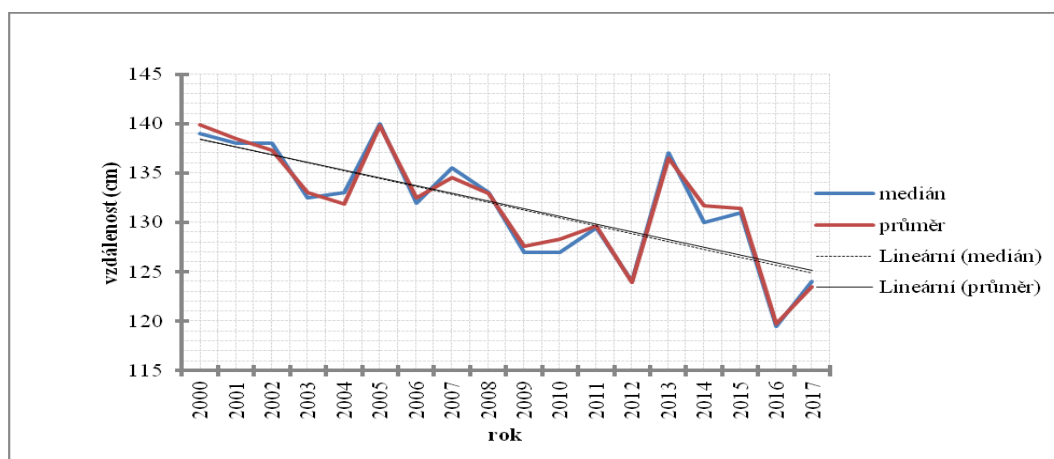

Diskuze k hodu kriketovým míčkem – chlapci

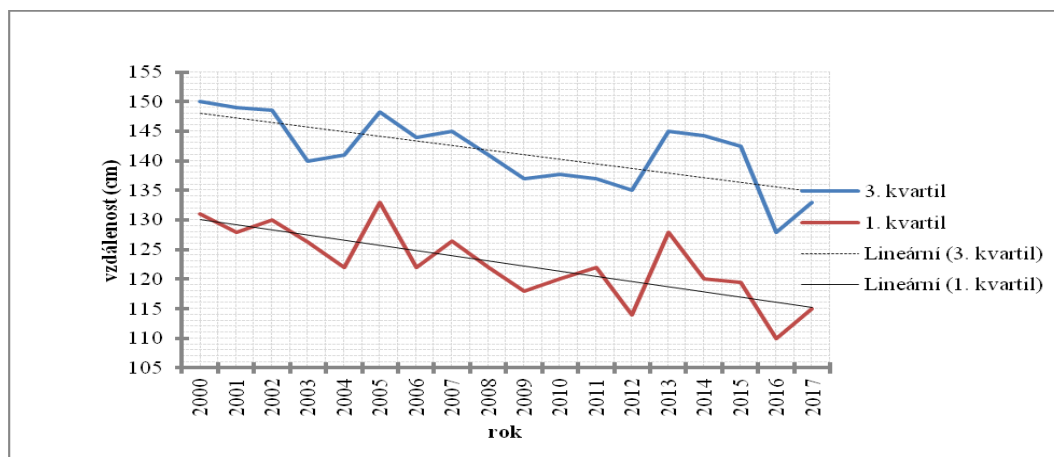
Pokud jsme v analýze hodu kriketovým míčkem u dívek sledovali výkyv v roce 2015, u hodu kriketovým míčkem u chlapců se nic takového neobjevuje. U chlapců můžeme sledovat pokles sportovních výsledků cca o 2 metry. Příspěvek kvartilu je opět vesměs shodný. Disproporci jakou jsme sledovali u dívek na čele výkonů u chlapců nesledujeme.

Skok z místa – dívky

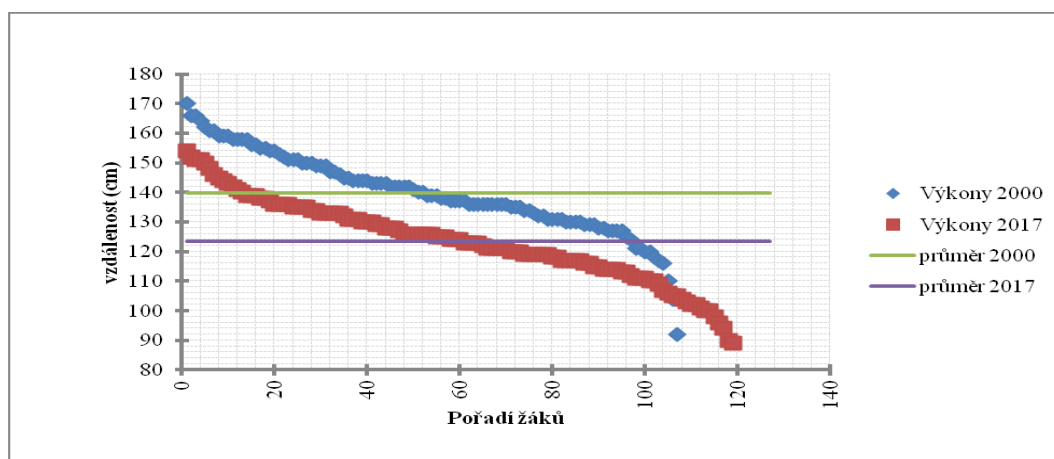
Obr. 1.23 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků ve skoku z místa – dívky

Obr. 1.24 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků ve skoku z místa – dívky

Obr. 1.25 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření ve skoku z místa – dívky

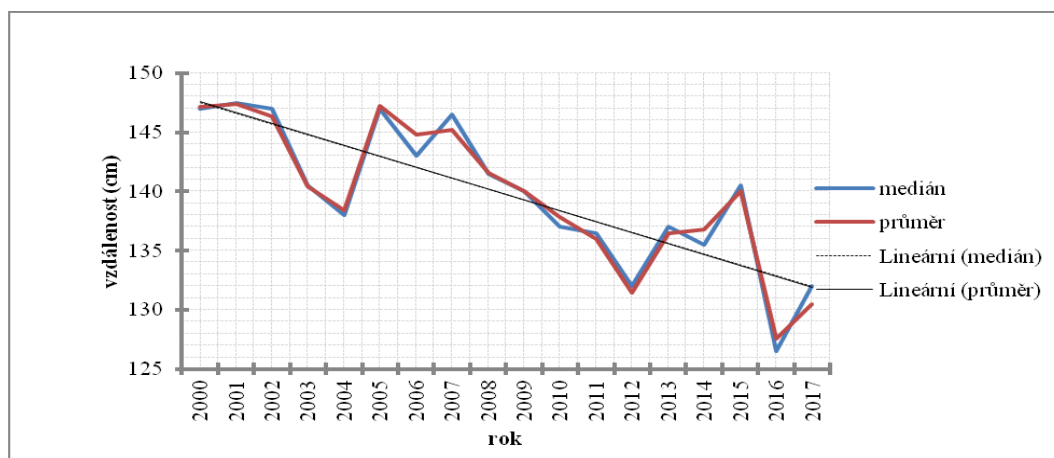

Diskuze ke skoku z místa – dívky

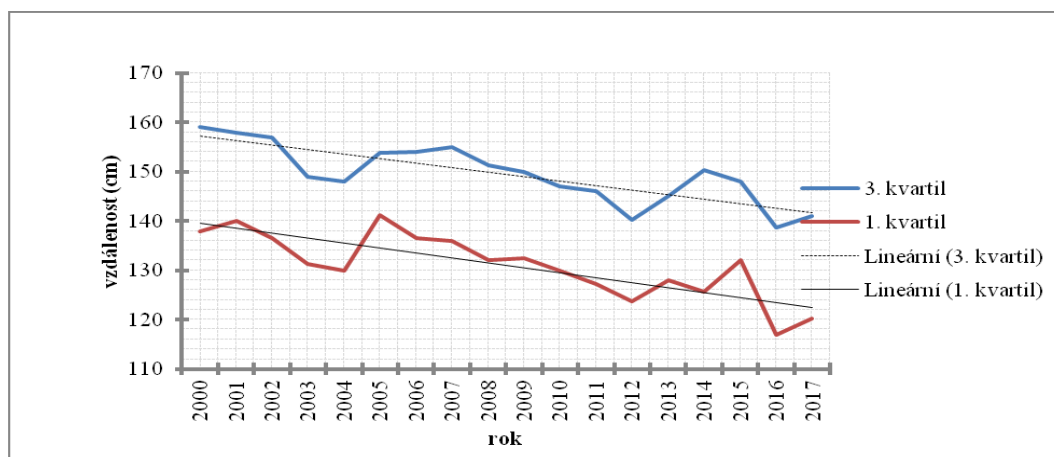
V analýze skoku z místa dívek medián a průměr jsou v tomto případě totožné křivky. Stejně jako u hodu kriketovým míčkem pokračuje klesající trend sportovních výkonů žáků prvních ročníků. Tentokrát je zhoršení cca o 10 centimetrů. Příspěvek 1. a 3. kvartilu se neliší. Rozdíly mezi jednotlivými výkony na srovnatelném pořadí jsou téměř shodné.

Skok z místa – chlapci

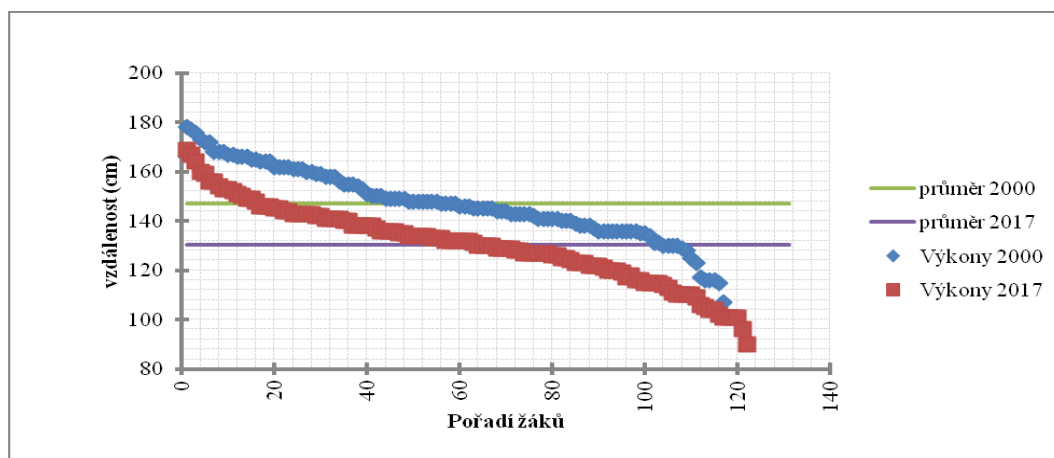
Obr. 1.26 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků ve skoku z místa – chlapci

Obr. 1.27 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků ve skoku z místa – chlapci

Obr. 1.28 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření ve skoku z místa – chlapci

Diskuze ke skoku z místa – chlapci

V analýze skoku z místa chlapců je zjištěno zhoršení výkonů cca o 15 centimetrů. Křivka 1. a 3. kvartilu se neliší. Rozdíly mezi prvním a posledním rokem měření nejsou významné.

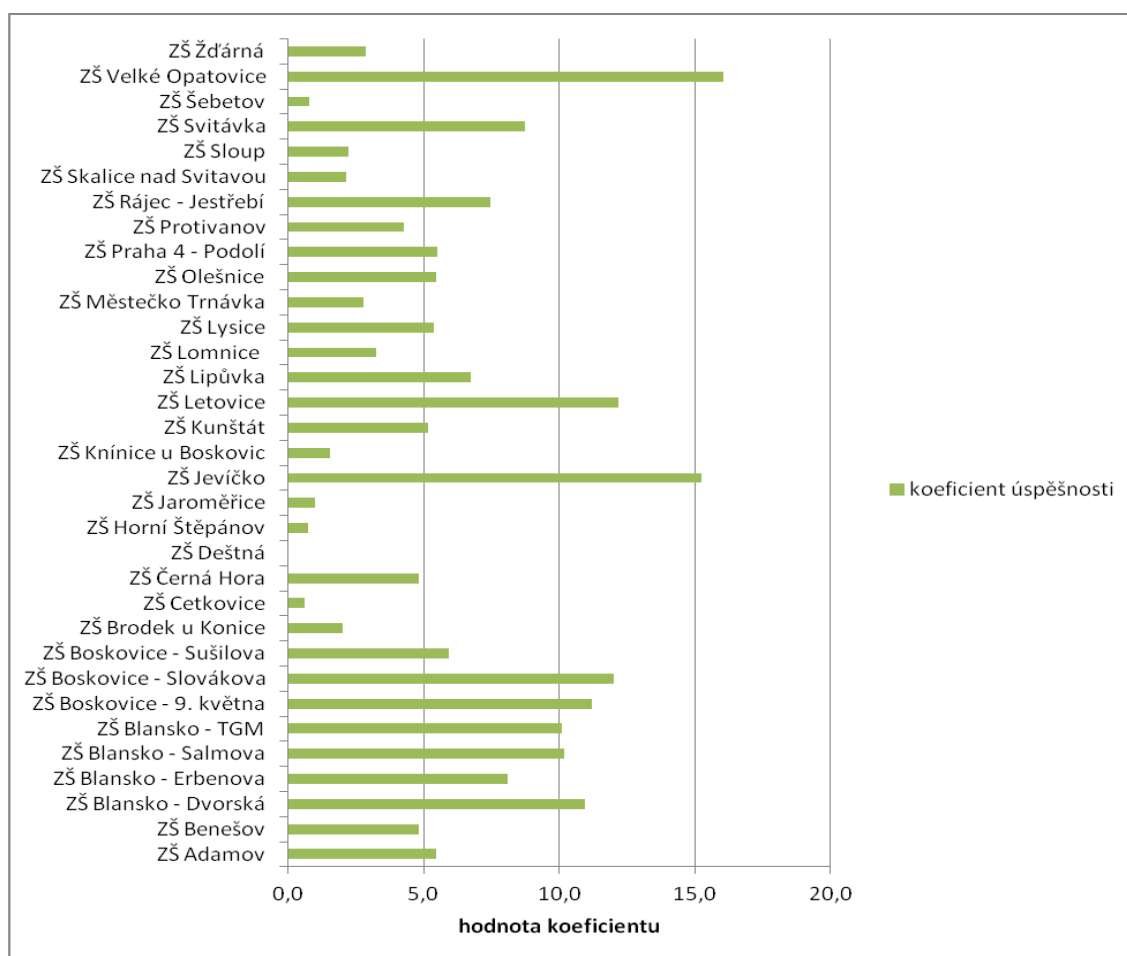
Diskuze k příspěvku uvedených výsledků výzkumného šetření

Ze zpracovaných dat vyplývá, že příspěvek ke zlepšování výsledků v běhu na 50 m a 400 m je mezi skupinou chlapců a dívek rovnoměrný.

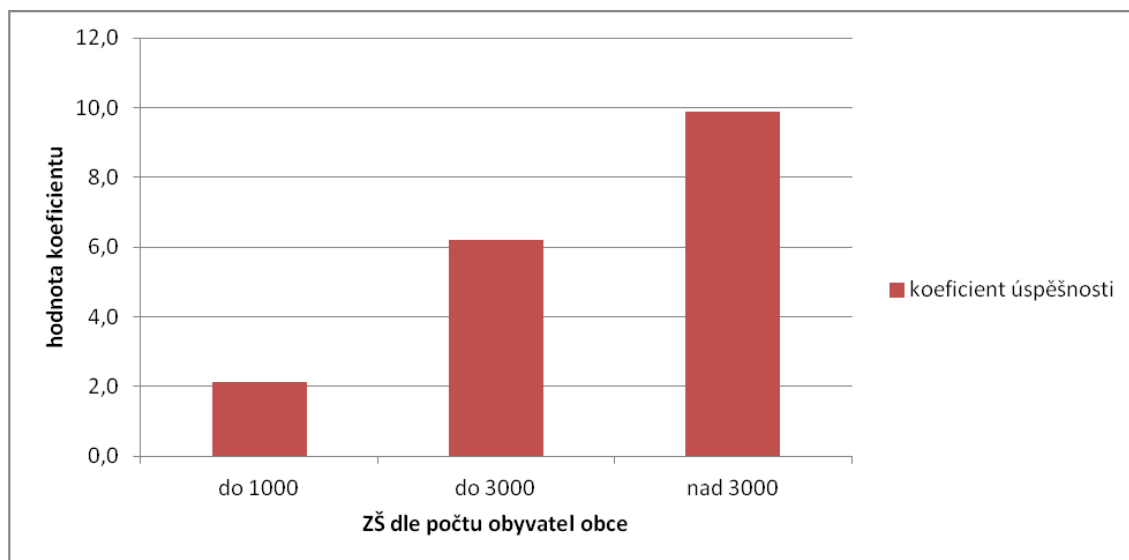
U hodu kriketovým míčkem a skoku z místa je patrné zhoršování od prvního do posledního roku měření sportovních výsledků žáků prvních ročníků základních škol. Celkově lze říci, že příspěvek k tomuto trendu je stejně jako u běhu mezi skupinou chlapců a dívek rovnoměrný.

5.3.2 Koeficient úspěšnosti základních škol

Obr. 2.1 Koeficient úspěšnosti základních škol

Obr. 2.2 Koeficient úspěšnosti dle základních škol dle počtu obyvatel

Diskuze k výpočtu koeficientu úspěšnosti základních škol

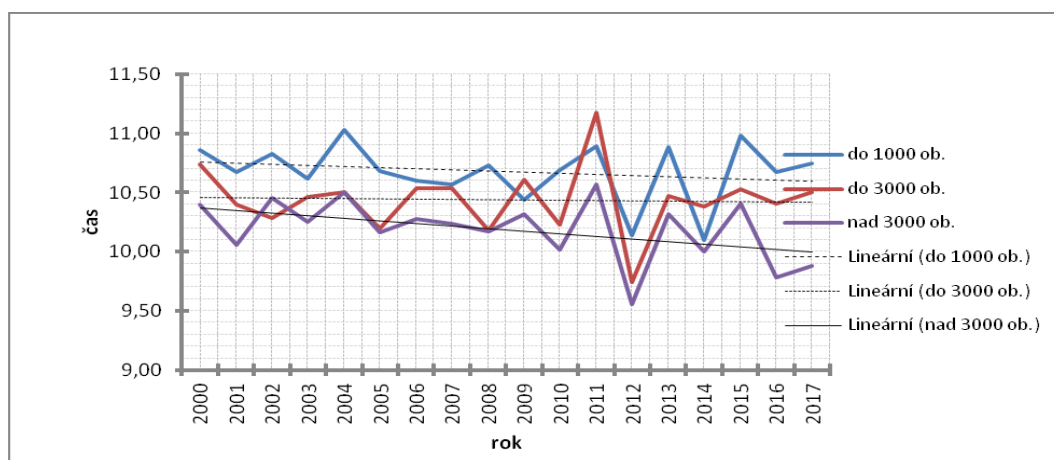
Výpočet koeficientu úspěšnosti základních škol ukázal, že mezi nejúspěšnější školy za celkové dosavadní sportovní výkony žáků na ODM 1. ročníků patří ZŠ Velké Opatovice, ZŠ Jevíčko, ZŠ Letovice a ZŠ Boskovice – Slovákova.

Nejúspěšnější školy leží v obcích nad 3000 obyvatel. Nejméně úspěšné jsou pak základní školy z malých obcí a vesnic s počtem obyvatel pod 1000.

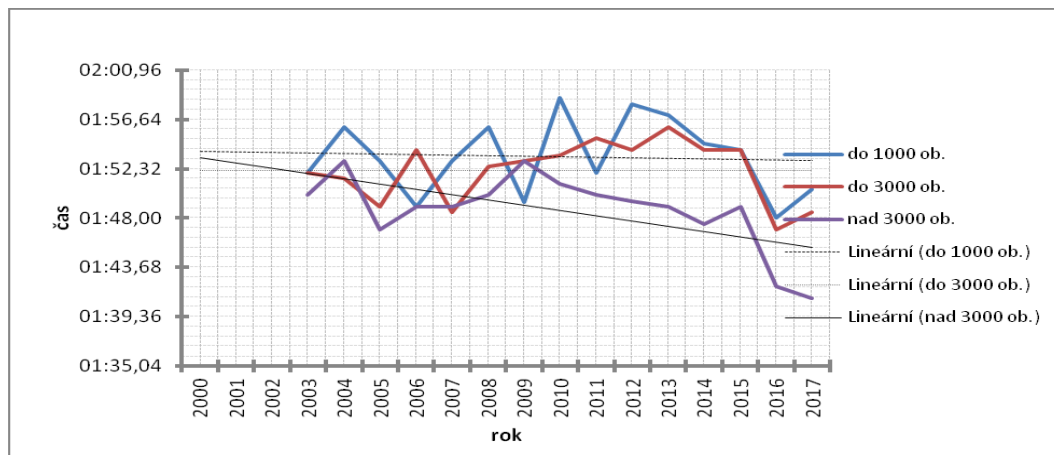
5.3.3 Lineární trend sportovních výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel

Běh 50 m

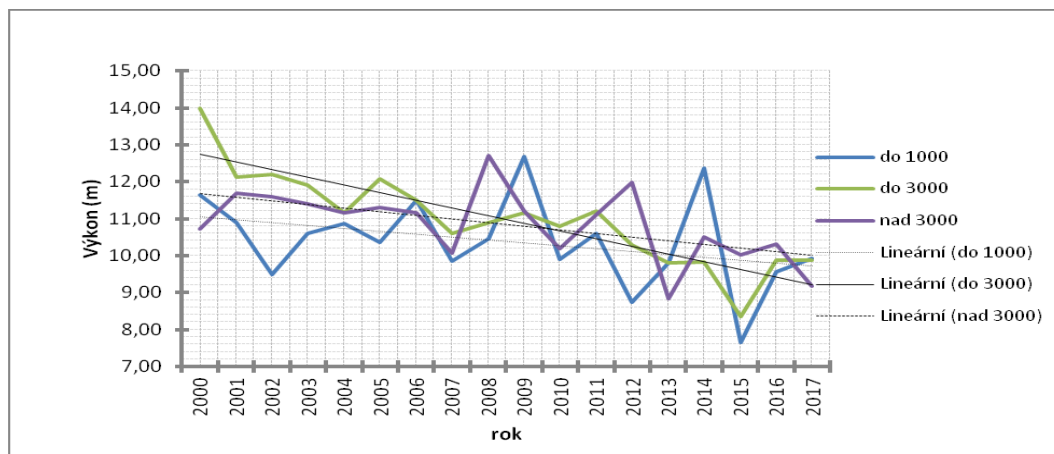
Obr. 3.1 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – běh 50 m

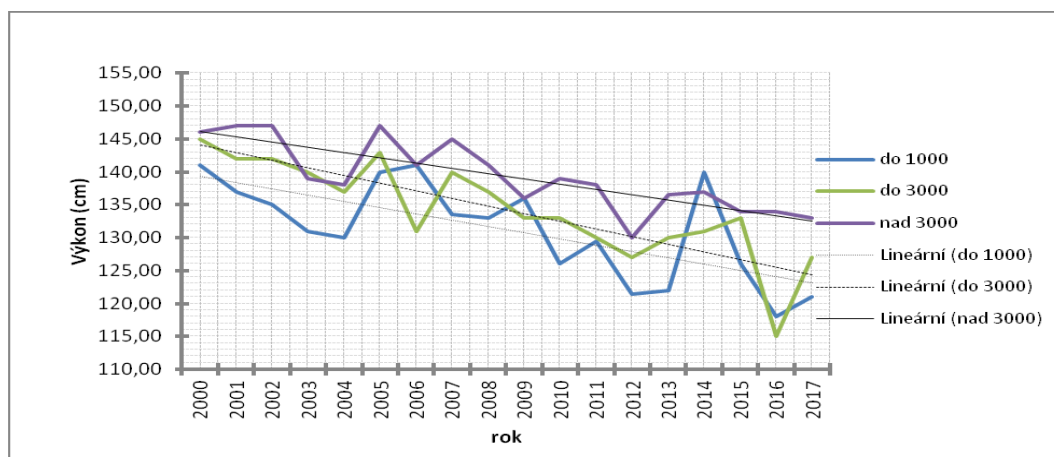
Obr. 3.2 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – běh 400 m

Obr. 3.3 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – hod kriketovým míčkem

Obr. 3.4 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – skok z místa

Diskuze k lineárním trendům výsledků základních škol dle počtu obyvatel

Z uvedené analýzy běhu na 50 metrů a běhu na 400 metrů vyplývá, že k nejvýznamnějšímu zlepšení výsledků dochází v obcích nad 3000 obyvatel. Oproti předchozím rokům lze pozorovat u běhu na 50 metrů od roku 2011 výrazné výkyvy sportovních výkonů žáků.

V analýzách disciplín hod kriketovým míčkem a skok z místa lze oproti běhu sledovat trend zhoršování výsledků. V případě skoku z místa lze pozorovat rovnoběžné trendy u všech tří sledovaných skupin dle počtu obyvatel. U hodu kriketovým míčkem můžeme sledovat nejvíce sestupný trend u skupiny do 3000 obyvatel.

5.4 Závěry výzkumného šetření

Analýzy lineárních trendů výsledků žáků prvních ročníků základních škol během let 2000 – 2017 ukázaly zlepšující se tendenci v běhu na 50 metrů a běhu na 400 metrů. Dívky svými výkony přispívají v běhu na 50 metrů cca o 0,2 sekundy a chlapci cca o 0,15 sekundy. V dlouhém běhu na 400 metrů byla tendence od prvního roku měření do roku 2014 spíše sestupná, výsledky časů se zhoršovaly jak u dívek, tak u chlapců. V prvních letech měření přistoupili organizátoři dokonce ke zkrácení délky tratě. Z původních 600 metrů došlo k postupnému zkracování až na 400 metrů. Výkony v letech 2015, 2016 a 2017 trend zhoršování časů změnily. Závěr je tedy takový, že výkony žáků prvních ročníků se v posledních patnácti letech v disciplínách běh na 50 a 400 metrů zlepšily.

Sportovní výkony žáků v disciplínách hod kriketovým míčkem a skok z místa se za posledních osmnáct let postupně zhoršují. Kriketovým míčkem hodí dívky cca o 0,5 metru méně a chlapci cca o 2 metry méně. Disciplína skok z místa má obdobně zhoršující se trend. Dívky doskočí do cca o 10 cm menší vzdálenosti a chlapci cca o 15 cm.

Analýza těchto dvou disciplín potvrzuje poznatky z odborné literatury o snižování pohybové aktivity, nedostatečné úrovni motorických dovedností a slabé fyzické kondici dětí.

Dle výše provedeného výzkumu k tomuto trendu přispívají žáci z menších měst a obcí. Naopak zlepšující se trend výkonů je ukázán u žáků základních škol z větších měst.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo popsat současný stav úrovně pohybových schopností dětí, tyto teze z odborné literatury porovnat, vyvrátit či potvrdit s reálnými sportovními výkony žáků v rámci sportovní akce: Olympiáda dětí a mládeže 1. ročníků Velké Opatovice.

V diplomové práci jsou předloženy základní informace o úspěšném projektu Českého olympijského výboru Olympiádě dětí a mládeže podporující pohybovou aktivitu mladé generace. Charakteristika akce objasňuje její vznik, první uspořádané ročníky, náplň a především její hlavní cíle.

Z konceptu celorepublikové akce vychází sportovní soutěž regionálního rozsahu. Jedná se o ojedinělou akci: Olympiáda dětí a mládeže 1. ročníků. V práci je uveden popis Základní školy jako pořadatele Olympiády, důvod vzniku akce, její principy a cíle, příprava, průběh a prezentace společně s popisem jednotlivých pohybových disciplín. Text práce se snaží přiblížit atmosféru olympijského dne, kterou nejmladší žáci základních škol prožívají.

V práci je řešena problematika pohybové aktivity zejména u dětí mladšího školního věku. Vymezen pojem pohybová gramotnost z hlediska vlastního zdraví jedince a jeho pohybových schopností. Zdůrazněn je vliv rodiny na pohybové činnosti dětí a jejich životní styl. V textu jsou uvedena vývojová období jedince z hlediska pohybové aktivity. Opomenut není ani vliv pohybu na psychiku dětí v období intenzivních změn plynoucích z nástupu do školy. Připomenuty jsou zájmové činnosti naplňující volný čas dětí jako jeden z možných zdrojů pro pohybovou aktivitu. Zásadní částí je popis nejrůznějších tezí z odborné literatury o snižujících se pohybových schopnostech a množství aktivního pohybu českých dětí.

Poslední úsek teoretické části práce je zaměřen na pojetí sportu v rámci kurikulárních dokumentů. Popisuje vzdělávací oblast Člověk a zdraví v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Tématem je začlenění tělesné a olympijské výchovy do vzdělávacího programu. Ani zde není opomenut sport ve volném čase a jeho vliv na dětský organismus. V závěru práce je uveden Plán podpory rozvoje sportu v letech 2015 – 2017, činnost Českého olympijského výboru a Českého klubu fair play.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na porovnání sportovních výsledků žáků prvních ročníků základních škol během let 2000 – 2017. Do výzkumného šetření bylo zahrnuto 2062 chlapců a 1952 dívek. Zpracováno bylo 14 271 dat z výsledkových listin Olympiády 1. ročníků. Jednalo se o naměřené sportovní výkony ze čtyř pohybových disciplín, zvolených přiměřeně k vývojovému období mladšího školního věku a s ohledem na pohybové možnosti dětí. Pomocí lineárních trendů je v práci znázorněna zlepšující se tendence v rychlostní disciplíně běh na 50 metrů a taktéž ve vytrvalostním běhu na 400 metrů. Zde se předpoklady z teoretické části práce nepotvrdily. Naopak potvrzením tezí o snižování pohybových schopností dětí, byla analýza silových schopností hodů kriketovým míčkem a skoku do dálky z místa. Bylo stanoveno, že ke zlepšujícímu se trendu přispívají spíše žáci z větších měst. Zda jsou důvodem těchto závěrů větší možnosti a příležitosti žáků žijících ve velkých městech nebo je důvod zcela jiný, by mohlo být podnětem pro zpracování jiné navazující práce.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

- 1) BARTOŠEK, Alois a Robert JORDÁN. *Velkoopatovicko regionální učebnice*. Blansko: SHR, 1999.
- 2) BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
- 3) ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.
- 4) DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7.
- 5) DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Školáci v pohybu: tělesná výchova v praxi*. Praha: Grada, 2012. Děti a sport. ISBN 978-80-247-3733-1.
- 6) DVOŘÁKOVÁ, Hana a Zdeňka ENGELTHALEROVÁ. *Tělesná výchova na 1. stupni základní školy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3308-4.
- 7) FIALOVÁ, Ludmila. *Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2885-1.
- 8) GALLOWAY, Jeff. *Děti v kondici: --zdravé, šťastné, šikovné*. Praha: Grada, 2007. Děti a sport. ISBN 978-80-247-2134-7.
- 9) HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- 10) HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.
- 11) CHOUTKOVÁ-CVRKOVÁ, Božena a Miloslav FEJTEK. *Malá škola atletiky*. Praha: Olympia, 1989. ABC sportu.
- 12) JANSÁ, Petr. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2026-8.

- 13) JANSÁ, Petr a Josef DOVALIL. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. ISBN 80-903280-8-3.
- 14) JEBAVÝ, Radim, Vladimír HOJKA a Aleš KAPLAN. *Rozcvičení ve sportu*. Praha: Grada, 2014. Fitness, síla, kondice. ISBN 978-80-247-4525-1.
- 15) JEŘÁBEK, Petr. *Atletická příprava: děti a dorost*. Praha: Grada, 2008. Děti a sport. ISBN 978-80-247-0797-6.
- 16) KRIŠTOFIČ, Jaroslav. *Pohybová příprava dětí*. Praha: Grada, 2006. Děti a sport. ISBN 80-247-1636-4.
- 17) KUČERA, Miroslav, Pavel KOLÁŘ, Ivan DYLEVSKÝ a ZOUNKOVÁ, Irena. *Dítě, sport a zdraví*. Praha: Galén, c2011. ISBN 978-80-7262-712-7.
- 18) KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1.
- 19) MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5351-5.
- 20) *Olympiáda dětí a mládeže, Manuál (Pravidla k uspořádání)*. 3. vydání. Praha: Olympia, 2006.
- 21) *Olympiáda dětí a mládeže, Organizační manuál (Pravidla k uspořádání republikové úrovně ODM)*. 6. vydání. Praha: Český Olympijský výbor, 2015.
- 22) PASTUCHA, Dalibor. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4065-2.
- 23) PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- 24) *Pedagogika školní tělesné výchovy*. EDIS – Edukační informační systém: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012 – 2014.

- 25) PERIČ, Tomáš. *Sportovní příprava dětí*. Nové, aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012. Děti a sport. ISBN 978-80-247-4218-2.
- 26) PEŠA, Zdeněk, BOHATEC, Jan, ŠRÁMKOVÁ, Andrea et. al. *Čítanka vlastivědy Boskovicka*. Brno: A.G.A studio, 2012.
- 27) ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- 28) ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0532-6.
- 29) SEIDL, Zdeněk. *Neurologie pro nelékařské zdravotnické obory*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2733-2.
- 30) SIGMUNDOVÁ, Dagmar a Erik SIGMUND. *Trendy v pohybovém chování českých dětí a adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4839-8.
- 31) SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.
- 32) SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.
- 33) ŠTOČEK, Milan. *Rukověť základní školy a základní školy speciální: (verze 1.2017)*. Nový Bydžov: aTre, 2017.
- 34) TVRZNÍK, Aleš a Libor SOUMAR. *Běhání*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3934-2.
- 35) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- 36) VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4473-5.
- 37) VAŠÍČKOVÁ, Jana. *Pohybová gramotnost v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-4883-1.
- 38) VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. Brno: Paido, 2002. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-033-6.

39) VRBAS, Jaroslav, TRÁVNÍČEK, Marek, ŠAUEROVÁ, Kateřina. *Atletika v předškolním a mladším školním věku*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

Elektronické zdroje

40) *Asociace školních sportovních klubů* [online]. AŠSK ČR, 2018 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <<https://www.assk.cz/o-asociaci/zakladni-informace/>>

41) *Česká olympijská nadace* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <<http://nadace.olympic.cz/>>

42) *Český klub fair play* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <<http://www.olympic.cz/text/22--cesky-klub-fair-play>>

43) *Evropský olympijský festival mládeže* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <<http://www.olympic.cz/text/58--evropsky-olympijsky-festival-mladeze>>

44) *Olympiáda dětí a mládeže* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <<https://odm.olympic.cz/>>

45) *Olympiáda dětí a mládeže, Organizační manuál (Pravidla k uspořádání republikové úrovně ODM) 7. vydání* [online]. Praha: Český Olympijský výbor, 2017 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <<https://odm.olympic.cz/upload/files/manual-2017.pdf>>

46) *Plán rozvoje sportu 2015 – 2017* [online]. Praha: MŠMT, 2015. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/36161/>>

47) *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2017* [online] Praha: Český statistický úřad, 2017 [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-1-1-2017>>

48) *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf>

49) *Sazka olympijský víceboj* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <<http://www.ceskosportuje.cz/sazkaolympijskyviceboj/>>

50) *Sport v okolí* [online]. Český olympijský výbor: Olympic.cz, 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <<https://www.sportvokoli.cz/>>

51) *Systém monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ke vztahu k životnímu prostředí. Výsledky studie „Zdraví dětí 2016“. Odborná zpráva za rok 2016* [online]. Praha: Státní zdravotní ústav Praha, 2017 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z:

<http://www.szu.cz/uploads/documents/chzp/odborne_zpravy/OZ_16/Zdravotni_stav_2016.pdf>

52) *Tisková zpráva výzkumné studie Health Behaviour in School – agend Children (HBSC)* [online] Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci, 2016 [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <http://www.hbsc.upol.cz/download/tz_hbsc_olomouc_2016.pdf>

53) *Události v regionech* [online]. Brno: Česká televize, 2012 [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10122427178-udalosti-v-regionech-brno/312281381990525-udalosti-v-regionech/>>

54) *Výroční zpráva 2016/2017* [online]. Základní škola Velké Opatovice, 2018 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <<http://zsvelkeopatovice.cz/podrobnejsi-informace/dokumenty/>>

55) *Zákon o podpoře sportu* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-podpore-sportu>>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Ročníky letních Olympiád dětí a mládeže

Tabulka 2: Ročníky zimních Olympiád dětí a mládeže

Tabulka 3: Ročníky ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Tabulka 4: Disciplíny a jejich měření

Seznam obrázků

- 1.1 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 50 m – dívky
- 1.2 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 50 m – dívky
- 1.3 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 50 m – dívky
- 1.4 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 50 m - chlapci
- 1.5 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 50 m – chlapci
- 1.6 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 50 m – chlapci
- 1.7 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m – dívky
- 1.8 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m – dívky
- 1.9 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 400 m – dívky
- 1.10 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – dívky
- 1.11 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – dívky
- 1.12 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m – chlapci
- 1.13 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m – chlapci
- 1.14 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v běhu na 400 m – chlapci
- 1.15 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – chlapci
- 1.16 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v běhu na 400 m do roku 2014 – chlapci
- 1.17 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v hodů kriketovým míčkem – dívky

- 1.18 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v hodů kriketovým míčkem – dívky
- 1.19 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v hodů kriketovým míčkem – dívky
- 1.20 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků v hodů kriketovým míčkem – chlapci
- 1.21 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků v hodů kriketovým míčkem – chlapci
- 1.22 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření v hodů kriketovým míčkem – chlapci
- 1.23 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků ve skoku z místa – dívky
- 1.24 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků ve skoku z místa – dívky
- 1.25 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření ve skoku z místa – dívky
- 1.26 Porovnání mediánů a průměrů dosažených výsledků ve skoku z místa – chlapci
- 1.27 Vývoj 1. a 3. kvartilu dosažených výsledků ve skoku z místa – chlapci
- 1.28 Zobrazení dat a jejich průměrů v prvním a posledním roce měření ve skoku z místa – chlapci
- 2.1 Koeficient úspěšnosti základních škol
- 2.2 Koeficient úspěšnosti dle základních škol dle počtu obyvatel
- 3.1 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – běh 50 m
- 3.2 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – běh 400 m
- 3.3 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – hod kriketovým míčkem
- 3.4 Lineární trend výsledků žáků základních škol dle počtu obyvatel – skok z místa

Seznam příloh

Příloha A – Soutěže letních Olympiád dětí a mládeže

Příloha B – Soutěže zimních Olympiád dětí a mládeže

Příloha C – Převzetí záštity MŠMT nad 18. ročníkem ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Příloha D – Fotodokumentace ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Příloha E – Cena fair play za celoživotní pedagogický přínos

Příloha A - Soutěže letních Olympiád dětí a mládeže

SPORTY	ROK KONÁNÍ ODM							
	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
aerobic			✓					
atletika	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
badminton							✓	✓
baseball	✓	✓	✓		✓			✓
basketbal	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
beachvolejbal				✓			✓	
box					✓			
florbal		✓	✓	✓				✓
fotbal	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
golf					✓			
házená			✓		✓	✓	✓	✓
hokejbal							✓	
horská kola		✓						
jachting		✓					✓	✓
jezdectví			✓					
judo			✓		✓			
kanoistika					✓	✓		
karate		✓	✓	✓	✓		✓	✓
kolečkové brusle								✓
lukostřelba	✓							
moderní gymnastika				✓				✓
nohejbal					✓	✓	✓	
orientační běh					✓	✓	✓	✓
plavání	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
rychlostní kanoistika				✓				
silniční cyklistika	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
softbal	✓	✓						
sportovní aerobic							✓	
sportovní gymnastika		✓	✓		✓			✓
sportovní lezení								✓
sportovní střelba						✓	✓	✓
squash		✓						
stolní tenis	✓	✓	✓			✓		✓
synchronizované plavání								✓
šachy		✓	✓					
tenis	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
triathlon	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
veslování						✓		
volejbal	✓	✓	✓		✓	✓		✓
vzpírání						✓		
zápas			✓		✓			

KULTURNÍ SOUTĚŽE	ROK KONÁNÍ ODM							
	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
folklórní tanec		✓						
foto soutěž			✓					
krátký film, video								✓
literární soutěž	✓							
počítačová grafika		✓						
počítačové hry			✓					
psaní na klávesnici							✓	
sborová soutěž	✓							
street dance					✓			
taneční soutěž						✓		
výtvarná soutěž	✓		✓	✓		✓		
zpěv POP					✓			

SOUTĚŽE PRO HANDICAPOVANÉ	ROK KONÁNÍ ODM							
	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
boccia					✓			
goalball							✓	
plavání handicapovaných		✓						
show-down	✓				✓			
stolní tenis					✓			

Příloha B - Soutěže zimních Olympiád dětí a mládeže

SPORTY	ROK KONÁNÍ ODM							
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
alpské lyžování	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
akrobatické lyžování							✓	
běh na lyžích	✓			✓	✓	✓	✓	✓
biatlon	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
disco dance					✓		✓	
klasické lyžování		✓	✓					
krasobruslení	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
lední hokej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
lyžařský orientační běh						✓		✓
rychlobruslení	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
severská kombinace			✓	✓	✓			
skicross								✓
skoky na lyžích			✓	✓	✓			
snowboarding	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
šachy					✓		✓	✓

KULTURNÍ SOUTĚŽE	ROK KONÁNÍ ODM							
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
akordeon						✓		
biologická soutěž		✓						
folklórní tanec			✓					
folklórní zpěv			✓					
fotografická soutěž	✓				✓			
LEGO turnaj	✓							
Magic	✓							
taneční soutěž				✓				✓
výtvarná soutěž	✓	✓		✓				

**Příloha C - Převzetí záštity MŠMT nad 18. ročníkem ODM 1. ročníků
Velké Opatovice**

ZÁKLADNÍ ŠKOLA Velké Opatovice, okres Blansko
došlo 26-10-2015
č.j.: 869 příl.:
převzal: Nelson

SIMONA KRATOCHVÍLOVÁ

ředitelka Kanceláře ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

V Praze dne 19. října 2015
Č. j.: MSMT- 34908/2015-1

Vážená paní magistro,

v reakci na Vaši žádost si Vás dovoluji informovat o převzetí záštity Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nad 18. ročníkem Olympiády dětí a mládeže.

V případě dotazů kontaktujte prosím Katrin Fridrichovou z Oddělení protokolu Kanceláře ministryně, katrin.fridrichova@msmt.cz.

S pozdravem

Katrin

Vážená paní
Mgr. Markéta Illová
ZUŠ Velké Opatovice
Pod Strážnicí 499
679 63 Velké Opatovice

Příloha D – Fotodokumentace ODM 1. ročníků Velké Opatovice

Příloha E – Cena fair play za celoživotní pedagogický přínos

KATEŘINA VALACHOVÁ
ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

Praha, 7. dubna 2017
Č. j.: MSMT-1647/2017-4

PODĚKOVÁNÍ

Vážený pane Slepánku,

s velkým uznáním jsem přijala informaci o Vaší celoživotní práci v oblasti sportu a školní tělesné výchovy, kterou na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zaslaly paní Simona Hedvábná a paní Aneta Valentová.

Jsem velmi ráda, že Vám mohu poděkovat za Vaši mnohaletou společensky prospěšnou činnost v oblasti školní tělesné výchovy a sportu. Vaše práce vyžaduje mnoho energie a úsilí.

Přeji Vám hodně zdraví a klidu do dalších let, možnosti provozování osobních pohybových aktivit a uspokojení z další Vaší činnosti. Blahopřeji k získání Školní ceny Fair play za rok 2016.

S pozdravem

